KVALITETA DJETINJSTVA I DJECA SPOTRAŠI

Jokić, Maja

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:581056

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of Faculty of humanities and social sciences

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Splitu

Filozofski fakultet

Maja Jokić

KVALITETA DJETINJSTVA I DJECA SPORTAŠI

Diplomski rad

Split, 18. rujna 2020.

Sveučilište u Splitu

Filozofski fakultet

Diplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije

Odsjek za pedagogiju

Pedagogija i djetinjstvo

KVALITETA DJETINJSTVA I DJECA SPORTAŠI

Diplomski rad

Studentica: Maja Jokić

Mentorica: doc. dr. sc. Anita Mandarić Vukušić

Split, 18. rujna 2020.

Sadržaj

1. UVOD 1
2. TKO JE DIJETE? 2
3. ŠTO JE DJETINJSTVO? 6
4. KVALITETA DJETINJSTVA 10
   4.1. SOCIO-EKONOMSKI STATUS OBITELJI 11
   4.2. SLIKA O SEBI 14
      4.2.1. Pojam o sebi 14
      4.2.2. Samopoštovanje 15
      4.2.3. Slobodna volja i autonomija 16
   4.3. BAVLJENJE SPORTOM 20
      4.3.1. Pojam sporta 20
      4.3.2. Djeca i mladi koji se bave sportom 20
      4.3.3. Djeca i mladi koji se ne bave sportom 22
5. DOPRINOS SPORTA KVALITETI DJETINJSTVA 23
   5.1. TJELESNA DOBROBIT 24
   5.2. PSIHOLOŠKA DOBROBIT 25
   5.3. SOCIJALNA DOBROBIT 26
   5.4. OBITELJSKO OKRUŽENJE 27
   5.5. ŠKOLSKO OKRUŽENJE 28
6. ISTRAŽIVANJE KVALITETE DJETINJSTVA DJECE 30
   6.1. CILJ I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA 30
   6.2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA 30
      6.2.1. Uzorak istraživanja 30

6.2.2. Instrument i postupak provedbe istraživanja 31
6.2.3. Analiza podataka 31
6.3. REZULTATI I RASPRAVA 32
7. ZAKLJUČAK 40
SAŽETAK 42
LITERATURA 44
PRILOZI 49

1. UVOD

Na kvalitetu djetinjstva utječu brojni čimbenici. To mogu biti osobine ličnosti pojedinca, socio-ekonomski i društveni status obitelji kojoj pojedinac pripada, obiteljska atmosfera koja odražava odnose među članovima obitelji, škola koju pojedinac pohađa i školsko okruženje u kojem provodi veći dio svojeg vremena u djetinjstvu, kvaliteta ostvarenih socijalnih kontakata, načini zabavljanja i iskorištavanja slobodnog vremena i slično. Različiti su se istraživači tijekom vremena bavili pojmom kvalitete djetinjstva i čimbenicima koji utječu na istu.

Pitanjem *Utječe li bavljenje sportom na kvalitetu djetinjstva?* bavi se upravo ovaj diplomski rad. Prije svega, definirani su pojmovi dijete, djetinjstvo i kvaliteta djetinjstva promatrani iz perspektive različitih istraživača. Više je pozornosti posvećeno čimbenicima koje je autorica rada procijenila kao važnijima, a to su socio-ekonomski status obitelji, pedagogijska slika djeteta koju njeguju roditelji, slika pojedinca o sebi promatrana kroz pojam o sebi, razinu samopoštovanja, slobodnu volju i stupanj autonomije koju pojedinac uživa te bavljenje sportom, tj. tjelesne, psihološke i socijalne dobrobiti sporta.

Tema *Kvaliteta djetinjstva i djeca sportaši* izabrana je prvenstveno iz razloga što mediji svakodnevno prenose vijesti iz sportskog svijeta, nameću djeci sportske uzore, a istodobno ih kore zbog pretilosti, lošeg ponašanja ili nekvalitetnog načina zabavljanja u slobodno vrijeme. Drugi je razlog nedostatak pedagogijskih istraživanja s djecom i zaključivanja o djeci na temelju prosudbi roditelja/skrbnika, prosvjetnih djelatnika, psihologa, doktora i stručnjaka iz svih područja ljudskog djelovanja.

Cilj je istraživanja kreiranog samo za potrebe pisanja ovog diplomskog rada utvrditi razlikuju li se dječji doživljaji kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom te u skladu s dobivenim rezultatima ponuditi smjernice za poboljšanje kvalitete djetinjstva i ukazati i djeci i odraslima kako sport, ali i bilo koja druga tjelesna aktivnost, može pozitivno djelovati na psiho-motoričke sposobnosti, socijalizaciju, zdravstveni status, osobine ličnosti, motivaciju, samopercepciju i slično.

2. TKO JE DIJETE?

Naizgled jednostavno pitanje stoji u samom naslovu poglavlja, no kad se pokuša definirati navedeni pojam, često se nailazi na dvojbe. Javljaju se pitanja o tome koja je dobna granica u kojoj dijete prestaje biti to što jest ili pak je li moguće pod isti nazivnik svesti osobu od dvije godine i osobu od sedamnaest godina. Odgovore na takva i slična pitanja, najbolje je potražiti u dokumentima koja se tiču djece i njihovih prava[1]. Tako se u temeljnom međunarodnom dokumentu kojim se zagovaraju prava djece – Konvenciji o pravima djeteta (1989) navodi da „dijete označava svaku osobu mlađu od 18 godina, osim ako se zakonom koji se primjenjuje na dijete granica punoljetnosti ne odredi ranije." White (2002, prema Kopić i Korajac, 2010, str. 46) „govori da ona (Konvencija) sadrži dvije glavne sastavnice: prvo, proširiti temeljna ljudska prava na djecu i, drugo, zaštititi djecu od različitih oblika ekonomskog i seksualnog izrabljivanja i drugih opasnosti." U tom se istom dokumentu navode različite vrste prava koje dijete uživa kao pripadnik ljudske vrste. Ta se prava kategoriziraju na skrbna, zaštitna i prava sudjelovanja. Širanović (2011, str. 313) navodi da „skrbna i zaštitna prava govore o skrbi odrasle osobe za dijete i zaštiti djeteta od različitih štetnih utjecaja, dok prava sudjelovanja potvrđuju dijete kao osobu koja ima sposobnosti razmišljanja, propitivanja, zaključivanja i samostalnog djelovanja na temelju navedenih misaonih radnji." Iz prethodnog je vidljivo da se navedena prava zapravo mogu podijeliti na dvije vrste. Prva vrsta koja daje prvenstvo odraslima da odlučuju o dobrobiti djeteta i druga koja se odnosi na samostalno djetetovo djelovanje. Tko onda ima primat, djeca ili odrasli? Tim pedagoškim pitanjem bavili su se i Mnookin (1978, prema Širanović, 2011) i Dillen (2006, prema Širanović, 2011).

U samoj se Konvenciji pojavljuju pojmovi koji djelomično daju odgovor na navedeno pitanje, a to su „koncepcije najboljeg interesa djeteta i razvijajućih sposobnosti djeteta" (Konvencija o pravima djeteta, 1989, prema Širanović, 2011, str. 313). Problem je u tome što Konvencija nije dovoljno precizno i jednoznačno odredila navedene pojmove. Naime, „nije precizna u tome što je najbolji interes djeteta, niti tko odlučuje o njemu, odnosno imaju li djeca pravo glasa u toj odluci" te nije u potpunosti jasno što se „podrazumijeva pod pojmom

[1] Osim Konvencije o pravima djeteta, postoje i drugi pravni dokumenti koji određuju prava i dužnosti djeteta, a to su: Ženevska deklaracija o pravima djeteta (1924), Svjetska deklaracija o opstanku, zaštiti i razvoju djece (1990), Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava (1996), Svijet dostojan djece (2002) te Obiteljski zakon Republike Hrvatske (2003). Više o razvoju međunarodnih standarda o pravima djeteta pogledati na UNICEF-ovoj mrežnoj stranici: https://www.unicef.org/montenegro/sites/unicef.org.montenegro/files/2019-06/SOWC_MNE.pdf.

razvijajućih sposobnosti niti tko (odrasla osoba ili dijete ili oboje) određuje na koji će se način proces razvijanja tih sposobnosti odvijati. Također, nije jasno tko procjenjuje kompetentnost djeteta i temeljem kojih kriterija“ (Konvencija o pravima djeteta, 1989, prema Širanović, 2011, str. 313).

Postojanje takvih nedorečenosti i proturječnosti ne pogoduje poboljšanju položaja djece u svijetu. S jedne se strane „ističe odgovornost roditelja i važnost njihove kontrole nad djetetom i djetinjstvom, a istovremeno se djeci osigurava sloboda aktivnog sudjelovanja u društvu čime se umanjuje mogućnost kontroliranja djece“ (Reynolds, 2006, prema Kopić i Korajac, 2010, str. 46). Takvim se pristupom želi djecu prikazati kao nedovoljno odrasle ljude kojima je potrebna intervencija roditelja/skrbnika u vlastitom rastu i razvoju, čime im se indirektno smanjuje mogućnost aktivnog sudjelovanja u društvu (Petrović-Sočo, 2009; Qvortrup, 2005, prema Kopić i Korajac, 2010). Qvortrup (2005, prema Kopić i Korajac, 2010, str. 45) ističe kako su se „dječja prava i slobode povećale unutar obitelji, dok su njihova prava i slobode u društvu oslabljene. Izvan obitelji djeca su marginalizirana jer se shvaćaju kao neodrasla i nekompetentna.“ Dakle, valja zaključiti da o položaju djece u društvu odlučuju odrasli, a rezultati njihovih promišljanja ovise o načinima na koje doživljavaju djecu. U stručnoj se literaturi ti doživljaji djece nazivaju pedagogijske slike djeteta. Početkom 19. stoljeća dominirale su prosvjetiteljska i romantična slika djeteta (Bašić, 2010; Wall, 2008, prema Širanović, 2011), dok je danas naglasak na suvremenom viđenju djeteta kao cjelovitog bića, što se djelomično potkrjepljuje i u Konvenciji o pravima djeteta.

Prema prosvjetiteljskoj slici dijete je „pojedinac obdaren razumskim sposobnostima i zato je u odgoju riječ o kultiviranju, discipliniranju i moraliziranju njegovih nagona te o izgradnji sustavno uređene predodžbe svijeta, nazora o svijetu i životu putem nastave i odgoja“ (Bašić, 2011, str. 23). Ova perspektiva daje tumačenje djece kao „nedovršene, nedorasle i krhke“ (Qvortrup, 2005, prema Kopić i Korajac, 2010, str. 51), tj. „manjkave, ali i otvorene za brojne mogućnosti razvoja“ (Bašić, 2011, str. 23). U takvom shvaćanju roditelji/skrbnici imaju nadmoć nad djecom i oni su ti koji će ih svojim primjerom i djelovanjem pripremiti za ulazak u svijet odraslih prenoseći im znanja i vrijednosti. Riječ je o procesu vođenja djece od stanja ne-odraslosti do stanja odraslosti koje karakterizira punoljetnost, samostalnost, prihvaćanje odgovornosti, spremnost i sposobnost vođenja vlastitog života (ibid.). Osim toga, odrasla je osoba ta koja djetetu priskrbljuje odgovarajuću zdravstvenu skrb, hranu, obrazovanje i postavlja

odgojne granice (Širanović, 2011). Za razliku od prosvjetiteljske perspektive djeteta koja stavlja naglasak na odgojno djelovanje, romantična perspektiva djeteta „polaže veliku nadu u djecu, vjeruje u njihove potencijale i inovativne snage. Učenje u tom smislu znači aktivno sučeljavanje sa svijetom u kojem djeca žive, dakle učenje u slobodi, posredstvom kritičke i maštovite prerade osjetilnih podataka. Za kreativno, kritičko i aktivno prisvajanje svijeta nužno je osjetilnim poticajima bogato, smisleno i estetički uređeno okruženje, jer samo u takvu okruženju djeca mogu razvijati svoje potencijale i hrabrosti za novo“ (Bašić, 2011, str. 24). Dijete je po prirodi dobro, a ta je dobrota „uzor ljudskosti i cilj odgoja i obrazovanja, stoga je uloga odrasle osobe zaštititi dijete od iskvarenog svijeta odraslih“ (Wall, 2008, prema Širanović, 2011, str. 316). Suvremena slika djeteta uvelike se oslanja na romantičnu sliku djeteta, iako vjerovanje u dječje sposobnosti postoji još od pojave „alternativnih“ pedagoga, kao što su Johann Heinrich Pestalozzi, Maria Montessori, Rudolf Steiner itd. Dakle, gledajući iz današnje perspektive nova slika djeteta zapravo postoji već stoljećima.

U suvremenoj pedagogiji dominira slika aktivnog, kompetentnog djeteta koje se razvija na jedinstven način u interakciji sa svojom okolinom (Bašić, 2011; Slunjski i sur., 2012). Petrović-Sočo (2009) shvaća dijete kao biće otvoreno za učenje kroz interakciju još od rođenja, individuu koja je bogata potencijalima, što odgovara slici djeteta prisutnoj u humanističko-razvojnom kurikulumu. Prema Slunjski i sur. (2012, str. 19) dijete je „cjelovito biće, subjekt vlastitog odgoja i obrazovanja, aktivno, znatiželjno i kompetentno biće, društveno biće, osoba koja ima svoju kulturu, potrebe i prava.“ Podrobnije objašnjeno, svako je dijete specifično zbog svojih individualnih i razvojnih karakteristika, stoga je nemoguće postaviti jednu „odgojnu formulu“ koja će biti jednako uspješna kod sve djece. Dijete je sposobno planirati i organizirati svoje aktivnosti u kojima se razvija intelektualno i emocionalno, ostvaruje društvene kontakte, usvaja kulturne obrasce i vrijednosti. Po prirodi je znatiželjno, postavlja pitanja i traži odgovore, želi zadovoljiti svoju potrebu za znanjem, izražava svoje mišljenje i iskazuje svoje interese. Ima svoje dužnosti, ali i svoja prava, od kojih se najviše ističe pravo na jednakost šansi i jednaka prava za sve, što se, naposljetku, i želi regulirati različitim pravnim aktima (ibid.).

Slika djeteta kao bića koje ima svoja prava počiva na uvjerenju da je dijete „aktivni subjekt koji posjeduje autorstvo nad procesom svojeg odrastanja i učenja“ (Slunjski, 2006, prema Širanović, 2011, str. 316). Bez obzira što je dijete biće u razvoju, kako fizičkom, tako i psihičkom i emocionalnom, ono ima svoju autonomiju koju bi odrasli trebali poštovati. Odrasli

nemaju razloga za strah i brigu, osjećaj ugroze zbog postojanja pravne zaštite djece jer je njihova uloga ispravno vođenje te iste djece, što obuhvaća i skrb i zaštitu (Širanović, 2011). Zaštititi dijete od seksualnog izrabljivanja, dječjeg prijevremenog rada (posebno u zemljama Trećeg svijeta), pružiti mu primjerenu pomoć u slučaju ratnih sukoba, podizati svijest o važnosti obrazovanja i pružiti mu mogućnost aktivnog sudjelovanja u kvalitetnom odgojno-obrazovnom procesu ne daje odraslima pravo na oduzimanje autonomije djetetu, već upravo suprotno – potrebno ga je saslušati i uvažiti njegovo mišljenje, što ističe i Reynolds (2006, prema Kopić i Korajac, 2010).

3. ŠTO JE DJETINJSTVO?

Djetinjstvo nije moguće definirati isključivanjem pojmova dijete i roditelj/skrbnik. Definicija uvelike ovisi o povijesno-kulturološkom kontekstu i slici djeteta koja egzistira u vremenu i prostoru. Danas se govori o promijenjenom djetinjstvu. Da bi se mogla napraviti usporedba i uvidjeti koje su to promjene, potrebno je vratiti vrijeme nekoliko stoljeća unazad.

Poviješću djetinjstva bavili su se Ariès, de Mause, Shorter, Stone i drugi (Butler i Hickman, 2011). Među njima najviše se istaknuo Ariès sa svojom tezom o srednjovjekovnom djetinjstvu, a na njoj su svoj rad temeljili Stone i de Mause (Hameršak, 2004). Naime, Ariès je zaključio da u srednjem vijeku nije postojao pojam o djetinjstvu, da je djetinjstvo bilo zanemareno. Svoje je zaključke temeljio na vizualnim prikazima djece kao umanjenih odraslih, što indicira da su se roditelji prema svojoj djeci odnosili kao prema vršnjacima (ibid.). Brojni kritičari mu zamjeraju upravo to što se mahom koristio tiskanim gradivom i ikonografskim izvorima pomno ih opisujući umjesto da ih analizira i kontekstualizira. Do slike djeteta kao umanjenog odraslog možda ne bi došao da je razmotrio činjenicu kako su se „u razdoblju kojim se bavio djeca najčešće prikazivala zajedno s drugim članovima obitelji, a kad su ih pak samostalno prikazivali, onda se pazilo da se njihov portret uklopi u zbirku obiteljskih portreta“ (Hameršak, 2004, str. 1069). Prema Hameršak (2004, str. 1070) „Flandrin mu je zamjerio usredotočenost na potragu za ishodištima pojma djetinjstva i obilježenost njegova istraživanja načelima tradicionalne psihologije. S druge strane, Zemnon Davis dovela je u pitanje njegovu tezu o otkriću djetinjstva, podsjetivši na ustaljenu ulogu koju su mladi tijekom srednjeg vijeka imali u svetkovinama i igrama u seoskim i gradskim zajednicama.“ Usporedbom promišljanja pionira povijesti djetinjstva, Hameršak (2004, str. 1075) zaključuje sljedeće: „Stone i de Mause povijest djetinjstva smještaju ponajprije u okrilje obitelji te se, s namjerom da rekonstruiraju kako su djeca u prošlosti živjela, usredotočuju na odnos između djece i roditelja. Nasuprot tome, Ariès nije isključivo privatizirao i oživljavao djetinjstvo. Njega nisu zanimali životi djece, nego ideja djetinjstva unutar obiteljske zajednice, ali i društva općenito.“ Bez obzira na kritike upućene Arièsovom radu, njegov je iznimni doprinos to što je potaknuo druge istraživače na proučavanje djetinjstva. Takvo je djelovanje sa sobom nužno iznjedrilo i pokušaje definiranja pojma djetinjstva (Hameršak, 2004).

Elias je još dvadesetak godina prije Arièsa pokušao objasniti djetinjstvo kao „postepeni proces u kojem se razlika između ponašanja i psihološke strukture između djece i odraslih povećava tijekom civilizacijskog procesa“ (Butler i Hickman, 2011, str. 25) što postaje razumljivo uzme li se u obzir činjenica da je „razlika između djece i odraslih u srednjem vijeku bila znatno manja nego početkom dvadesetog stoljeća“ (Hameršak, 2004, str. 1064). Djetinjstvo se, prema Arièsu (prema Bašić, 2011, str.22) „ne može držati prirodnom konstantom, nego ga treba promatrati kao promjenjivi fenomen unutar generacijskog poretka i kao strukturni element modernih društava.“ Postman (1994, prema Hameršak, 2004, str. 1062) tvrdi da je djetinjstvo „povijesno promjenjiva kategorija, a ne biološka danost.“ Nove paradigme odgoja djetinjstvo vide kao „proces socijalne konstrukcije u kojem djeca i odrasli zajedno sudjeluju i koji zajednički stvaraju“ (Slunjski i sur., 2012, str. 19) oslanjajući se na novu sliku djeteta koji je sukonstruktor vlastitog razvoja. U modernom svijetu sve je snažnija tendencija „da se djetinjstvo promatra kao biološko razdoblje čovjekova života, vodeći glavni fokus na kognitivni, afektivni i psihomotorni razvoj djeteta“ (Boaten, 2010, prema Kimeru i Mađarac, 2019, str. 29). Kimer i Mađarac (2019, str. 29) zaključuju kako „djetinjstvo postaje vlasništvo same djece, gdje se njihove potrebe, želje i mogućnosti smatraju glavnim karakteristikama za proučavanje.“ Naposljetku, Šagud (2015, str. 274) navodi da „djetinjstvo, nasuprot razmišljanju većine odraslih, nije izoliran, zaštićen, dobro kontroliran i predvidljiv način vođenja djeteta prema svijetu odraslih. Djetinjstvo se usredotočuje više na generalnu percepciju djeteta i sugerira postojanje posebne, odvojene i fundamentalno različite društvene grupe i kategorije.”

Na cjelokupnu sliku o djetetu i djetinjstvu utjecali su različiti ekonomski, politički, društveni čimbenici. Tako su danas sve učestaliji, posebno u zapadnim kulturama, pojmovi konzumsko, medijsko i obrazovno djetinjstvo, djetinjstvo bez slobodne igre, otok-djetinjstvo, kalendar-djetinjstvo i djetinjstvo bez doživljajnog odnosa prema svijetu koje objašnjava Bašić (2017), a istovremeno Pahljina (2018) govori o promijenjenom djetinjstvu. Pred roditelje, kao uglavnom primarne skrbnike svoje djece, postavljaju se različiti društveni zahtjevi, a nerijetko i društvena nametanja da svojoj djeci moraju osigurati sretno djetinjstvo, dok su istovremeno opterećeni egzistencijalnom nesigurnošću i visokim očekivanjima od vlastitog odgojnog djelovanja usmjerenog prema djeci.

U konzumerističkom društvu sretno djetinjstvo podrazumijeva obilje materijalnog dobra koje uključuje uređaje najnaprednije tehnologije – sve kako bi se djeci omogućilo samostalno

uključivanje u aktivnosti i ostvarivanje socijalnog kontakta. Takav oblik djetinjstva u kojem je mjerilo uspjeha količina igračaka ili uređaja za komunikaciju koje dijete posjeduje, Bašić (2017, str. 19 i 24) naziva „konzumsko i medijsko djetinjstvo“ (ili „senzorno siromašno djetinjstvo“). S druge strane, u nastojanju da ugode svim potrebama, a potom i željama svoje djece, roditelji nesvjesno mijenjaju odnosne u obitelji, točnije dolazi do liberalizacije odnosa. „Autoritativan odgoj gubi svoj legitimitet. Dok je ranije prevladalo poštovanje roditelja od strane djece, danas prevladava poštovanje djece od strane roditelja“ (Schutze, 1988, prema Pahljini, 2018, str. 311). Roditelji zaboravljaju, a djeca se ne uče, da bi odnos roditelj – dijete trebao biti partnerski oblikovan, poštujući i dužnosti i prava obje strane (Pahljina, 2018). Kao posljedica aglomeracije u većim gospodarskim područjima i promjena uvjeta stanovanja nametnulo se smanjenje zelenih površina za dječju igru. Ironična je činjenica da se na preostalim zelenim površinama često nalazi natpis *Zabranjeno hodanje* ili tome slično. „Umjesto po travi, hoda se po tartanu. Dok su djeca ranijih generacija još p(rep)oznavala ptice i njihov pjev, danas prepoznavaju zvukove elektronskih uređaja“ (Pahljina, 2018, str. 311).

Nestaju oblici spontane slobodne igre, a o tome govori Bašić (2017). Djetinjstvo bez (slobodne) igre znači zakidanje djeteta za mogućnost zabave i samoučenja. „Osnovni je ugođaj dječje igre radost, a ipak ozbiljnost. Pritom je ozbiljnost koju dijete razvija u igri ista ona koju odrasli ima u svojem radu. Ipak, dijete nema (za razliku od odraslog) izvana postavljeni cilj kojem teži u igri. Ono se igra iz svoje mašte i predodžbi i pokušava dovesti u sklad unutarnju i vanjsku realnost“ (Bašić, 2017, str. 21). Takav je oblik igre zamijenjen smislenim, korisnim aktivnostima u unaprijed isplaniranom i uređenom okruženju kako bi se (opet) učilo kroz igru. Zapravo je riječ o igri koja je „shvaćena kao uvježbavanje za aktivnosti koje će dijete preuzeti kad više ne bude dijete“ (Zagorac, 2006, prema Bašić, 2017, str. 20). Djetinjstvo u kojem su djeca preplavljena obvezama, sportskim i obrazovnim poticajima, Bašić (2017, str. 20) naziva „obrazovno djetinjstvo“. Uz navedeno valja nadodati da su ustanove u kojima djeca provode slobodno vrijeme, vrtići, škole, prostori za kretanje, trgovine itd. sve više udaljeni i prema Baumanu (2009, prema Bašić, 2017, str. 23) „svijet se razbio u otoke, a djeca i odrasli postali su putnici između svjetova.“ Djeca se najčešće prilagođavaju obvezama svojih zaposlenih roditelja koji su im u ovom slučaju nužni prijevoznici pa se takvi oblici odrastanja nazivaju „otok-djetinjstvo i kalendar-djetinjstvo“ (Bašić, 2017, str. 23). Zaključak je da zapravo djeca imaju sve manje vremena za biti ono što jesu i da roditelji često zaboravljaju kolika je važnost privrženosti

djeteta za značajne odrasle, osjećaj sigurnosti, uvažavanja i autonomije. Neurobiolog Huether (prema Bašić, 2017, str. 26) lijepo je sročio dječje potrebe u jednu rečenicu: „Djeca trebaju zapravo samo tri stvari: trebaju zadatke na kojima mogu rasti, uzore na koje se mogu orijentirati i zajednice u kojima se osjećaju uvaženima.“

4. KVALITETA DJETINJSTVA

Može se reći da na kvalitetu djetinjstva utječe jednostavno sve, i ono što je u samom djetetu i ono što okružuje dijete. Brojni su čimbenici zbog kojih djeca na različite načine doživljavaju kvalitetu vlastitog djetinjstva, počevši od osobina ličnosti svakog pojedinca, nastavljajući se na socio-ekonomski status obitelji u kojoj žive, očekivanja koja im okolina postavlja jednako kao i sami sebi, društva s kojim provode svoje slobodno vrijeme, školskih aktivnosti do širih društvenih zbivanja u kojima egzistiraju. Ipak, različiti su autori pokušali opisati fenomen kvalitete života na sebi svojstvene načine (Auguštanec, 2008; Bratković i Rozman, 2007; Lučev, 2007; Perasović i Bartoluci, 2008 i dr., prema Lorger, 2011, str. 8 – 9).

Prema Perasoviću i Bartoluci (2008, prema Lorger, 2011) kvaliteta života mladih usko je povezana s načinima provođena slobodnog vremena mladih jer je upravo to prostor u kojem mladi grade svoj identitet, odabiru svoje životne stilove, stječu autonomiju i naposljetku odrastaju. Auguštanec (2008, prema Lorger, 2011, str. 8) navodi kako kvaliteta života obuhvaća „ljudsko duhovno, misaono, tjelesno ili materijalno stanje“, tj. sve domene ljudskog djelovanja, s čime se slaže i Lučev (2008, prema Lorger, 2011) dodajući utjecaj društvenog okruženja, jer ipak je čovjek prije svega društveno biće. Felce i Perry (1993, prema Babić, 2019, str. 6) opisuju kvalitetu života kao „opće blagostanje koje obuhvaća objektivne pokazatelje i subjektivno vrednovanje tjelesnog, materijalnog, socijalnog i emocionalnog blagostanja.“ Osim toga, uključuju i osobni razvoj te sustav vrijednosti koji služi kao filter u doživljavanju kvalitete života. Rijavec (2007, prema Lorger, 2011) ističe važnost ispravnog odabira sredstava i načina za postizanje osobnih ciljeva, a Gojčeta, Joković, Oreb i Pinjatela (2008, prema Lorger, 2011, str. 8) „kvalitetu života adolescenata povezuju s doživljajem njihovog subjektivnog zadovoljstva životom pri čemu se kao bitan čimbenik subjektivnog zadovoljstva čini mogućnost podudaranja realnog načina života sa željenim.“

Na sličan su način kvalitetu života opisali i Ruta i sur. (2007, prema Babić, 2019) kazujući da se ona mjeri razlikom želja i očekivanja pojedinca u određenom vremenskom razdoblju, a kvaliteta je života bolja što je razlika između postignutih i nepostignutih ciljeva manja. Za visoku procjenu kvalitete života Mičetić-Turk (2006, prema Lorger, 2011, str. 8) ističe „zadovoljavanje osnovnih bioloških potreba te specifičnosti socijalnih, kulturnih, povijesnih i duhovnih okolnosti“, a Kaliterna-Lipovčan i Prizmić-Larsen (2006, prema Lorger, 2011) navode

obiteljsko okruženje i odnose s prijateljima, vjerojatno zato što u toj dobi mladi više vremena provode sa svojim vršnjacima, nego li s obitelji o kojoj su ovisni na različite načine.

Bratko i Sobol (2006, prema Lorger, 2011) povezuju kvalitetu života s količinom doživljaja pozitivnih emocija, dok je Brajša-Žganec i Kaliterna-Lipovčan (2006, prema Lorger, 2011, str. 9) opisuju kao „zadovoljstvo pojedinim područjima života, odnosno stupanj zadovoljstva u važnim stvarima u životu.“ Da kvaliteta života ovisi o zadovoljstvu potvrđuje i Tonon (2015, prema Babić, 2019, str. 6) uz dodatak vrednovanja cjelokupnog življenja „unutar kulturnog konteksta i sustava vrijednosti u odnosu na osobne interese, očekivanja i postignuća.“

Sličnu definiciju kvalitete života daje i Svjetska zdravstvena organizacija (1977, prema Babić, 2019, str. 6) koja je opisuje kao „individualnu percepciju vlastite pozicije u kontekstu kulture i vrijednosnog sustava u kojem osobe žive, uzimajući u obzir njihove ciljeve, očekivane vrijednosti, standarde, želje i brige.” Pastuović (2006, prema Lorger, 2011) je povezao kvalitetu života i društvo znanja, odnosno povezao je gospodarsko-političke ciljeve obrazovanja s kvalitetom života i razvojem društva. Raboteg-Šarić (2002, prema Lorger, 2011) ističe kako na kvalitetu života utječu zdrav i miran život, ljepota prirode i smanjena razina svakodnevnog stresa, ali to ne čudi s obzirom na to da se radi o uvjetima života na ratnom području. Berger i Motl (2001, prema Lorger, 2011) povezali su psihičko blagostanje i emocionalnu dobrobit koji utječu na kvalitetu življenja. „Može se zaključiti da je kvaliteta života vrlo složen fenomen koji ovisi o puno različitih faktora, a određen je prvenstveno pojedinačnom subjektivnom percepcijom i subjektivnim doživljajem sebe i svoje sredine“ (Lorger, 2011, str. 9).

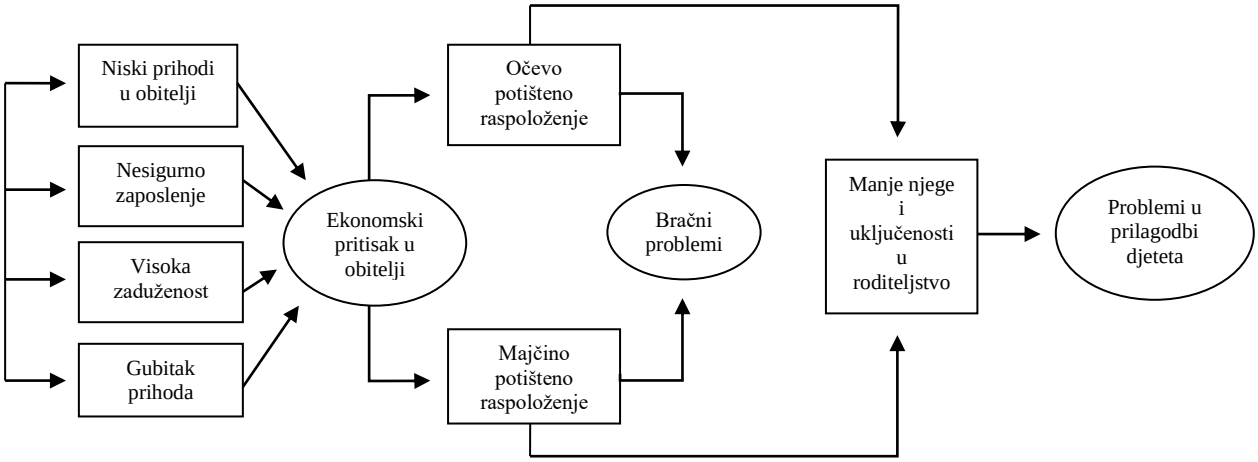
Za potrebe ovog diplomskog rada i shvaćanja kvalitete djetinjstva, u daljnjem su tekstu opisani utjecaji socio-ekonomskog statusa obitelji na kvalitetu djetinjstva te slika djeteta koju njeguje roditelj kao primarni skrbnik, slika djeteta o sebi samome te aktivna uključenost u organiziranu sportsku aktivnost.

4.1. SOCIO-EKONOMSKI STATUS OBITELJI

Na uspješnost roditeljstva utječu različiti čimbenici. To mogu biti starosna dob roditelja, stupanj obrazovanja, stambeni uvjeti, osjećaj financijske sigurnosti i slično. Ljubetić (2007, str. 48) ih uvjetno dijeli u sljedeće kategorije:

a) „čimbenici koji utječu na roditeljstvo, a u neposrednoj su vezi s roditeljima: djetinjstvo roditelja, osobnost, obrazovanje i socijalni status roditelja, zrelost, bračni status;
b) čimbenici koji utječu na roditeljstvo, a u neposrednoj su vezi s djecom: osobnost djeteta, red rođenja, spol djeteta;
c) čimbenici šireg društvenog konteksta koji utječu na roditeljstvo: ratna i poratna zbilja, ekonomski status društva u cjelini, migracije, kultura, religija.“

Ono što je zanimljivo jesu uzročno-posljedične veze između ekonomskog pritiska u obitelji i problema u prilagodbi djeteta, što se nužno reflektira i na doživljaj kvalitete djetinjstva. Taj se odnos može prikazati shematski (slika 1).

Slika 1. Put od ekonomskog pritiska na obitelj do problema u prilagodbi djeteta (Berk, 1994, prema Ljubetić, 2007, str. 57)

Prema Berk (1994, prema Ljubetić, 2007) ekonomski pritisak u obitelji stvara se kao posljedica niskih prihoda u obitelji, nesigurnog zaposlenja jednog ili oba roditelja, visoka zaduženost obitelji prema nekom te gubitak prihoda. Sve navedeno u roditeljima budi negativne osjećaje kao što su strah za vlastitu egzistenciju i egzistenciju djece o kojoj skrbe, osjećaj nezadovoljstva, straha i potištenosti. Dugotrajno izlaganje takvim vrstama stresora utječe kako na bračni odnos, tako i na ophođenje prema djeci. Ugrožava se bračni odnos, a zajedno s njim i odnos roditelja i djece zato što roditelji pokazuju manje njege i uključenosti u roditeljstvo. „Stoga mnogi autori naglašavaju kako roditelji izloženi siromaštvu pokazuju manje uključenosti

u roditeljstvo, što onda rezultira problemima u prilagodbi djeteta“ (Berk, 1994; Schaffer, 2000, prema Ljubetić, 2007, str. 58).

Nadalje, razlike u odgoju djece ovisno o socijalnom statusu roditelja utvrđene su brojnim istraživanjima, ali utvrđeno je i kako socijalne razlike utječu ne samo na odgojne vrijednosti, nego i na ponašanje roditelja (Santrock, 1997, prema Ljubetić, 2007). Isti je autor usporedbom roditelja iz radničke klase i roditelja s manjim prihodima s roditeljima iz srednje klase došao do zaključka kako roditelji koji imaju manje prihode u odgoju više pozornosti obraćaju na djetetove vanjske karakteristike, kao što su primjerice poslušnost i urednost, dok roditelji srednje klase imaju bolje razvijene komunikacijske vještine, tj. češće razgovaraju sa svojom djecom, hvale ih, objašnjavaju i razborito discipliniraju djecu te su usmjereniji na unutarnje karakteristike djece, kao što je razvoj sposobnosti samokontrole. Roditelji radničke klase češće upućuju kritike svojoj djeci i nerijetko ih fizički kažnjavaju. Zaključak je da „je vrlo vjerojatno kako veća obrazovanost roditelja, bolje radno mjesto i veća primanja određuju i viši socijalni status roditelj (što naravno nije pravilo), a time i njegov osobni doživljaj koji se onda pozitivno odražava i na njegovo roditeljstvo“ (Santrock, 1997, prema Ljubetić, 2007, str. 52).

Međutim, promatra li se povezanost socio-ekonomskog statusa obitelji i fizičke aktivnosti (kao prediktora kvalitete djetinjstva) djece koja odrastaju u nekoj obitelji, ne mogu se donijeti nepobitni zaključci. Drenowatz i sur. (2010) navode da socio-ekonomski status uvelike određuje količinu fizičke aktivnosti i općenito zdravstveno stanje kod odraslih, ali rezultati istraživanja za djecu i adolescente nisu toliko konzistentni. Ipak, zaključak je njihovog istraživanja (Drenowatz i sur., 2010), koje je uključivalo 271 dijete, da su djeca nižeg socio-ekonomskog statusa manje fizički aktivna i da više vremena provode u sjedilačkom načinu života, nego li je to slučaj kod djece višeg socio-ekonomskog statusa. Štoviše, u istom je istraživanju uspoređena količina fizičke aktivnosti i indeks tjelesne mase. Rezultati kazuju kako djeca nižeg socio-ekonomskog statusa imaju viši indeks tjelesne mase u odnosu na djecu višeg socio-ekonomskog statusa što se može pokazati kao čimbenik rizika za različita oboljenja, točnije imaju povećan rizik za lošije cjelokupno zdravstveno stanje. S obzirom na to da je bavljenje fizičkim aktivnostima tijekom djetinjstva i sazrijevanja kompleksan fenomen, a socio-ekonomski status samo jedan od čimbenika koji utječu na njega, na ovom je području potrebno provesti još detaljnijih, po mogućnosti longitudinalnih, istraživanja.

4.2. SLIKA O SEBI

4.2.1. Pojam o sebi

„Odgovor na pitanje *Tko sam ja*? predstavlja sliku o sebi ili pojam o sebi“ (Miljković, 2009, str. 106). On određuje što svaki pojedinac procjenjuje kao važno u svojem životu, što doživljava kao stresnu situaciju i kako će reagirati na nju, koji su mu prioriteti, koje ciljeve želi ostvariti i čime će na kraju krajeva biti zadovoljan. Pojam o sebi pomaže svakoj individui objasniti svoje obrasce ponašanja u prošlosti i sadašnjosti te pokušati barem relativno točno predvidjeti svoja buduća ponašanja. Također, pomaže pojedincu doživjeti pozitivna i izbjeći negativna iskustva te daje realan osjećaj samopoštovanja (ibid.).

Tri su dimenzije pojma o sebi: znanje o sebi, očekivanja od sebe i vrednovanje samog sebe. Znanje o sebi obuhvaća kategorije kao što su dob, spol, visina, težina, boja kože, kose i očiju, nacionalnost, političko opredjeljenje, stupanj obrazovanja, materijalno stanje, osobine ličnosti. Znanje o sebi može biti svjesno i nesvjesno. Korisnije je kad je na svjesnoj razini zato što se pojedinac može mijenjati samo ako zna kakav uistinu jest, a ne kakav bi želio biti (Miljković, 2009). Ono što svaki pojedinac jest naziva se *stvarno ja*. Taj *stvarni ja* može biti u konfliktu s *očekivanim ja* i *idealnim ja. Idealno ja* odnosi se na ono što bi pojedinac želio biti i nada se da će postati, a *očekivano ja* predstavlja ono što bi pojedinac trebao biti, tj. uključuje dužnosti, obveze i odgovornosti. Što su neusklađenosti između dimenzija *ja* veće, to su posljedice za pojedinca gore. Razlike između *stvarnog* i *idealnog ja* kod pojedinca pobuđuju osjećaje tuge, razočaranja i srama zato što nije ostvario ciljeve koje je postavio sam sebi ili one koje mu je postavila okolina. To je čest slučaj kod ljudi kojima su roditelji u djetinjstvu postavljali nedostižne ciljeve. S druge strane, razlike između *stvarnog* i *očekivanog ja* u pojedincu bude osjećaje straha, tjeskobe i krivnje. Pojedincu se čini da se nije uspio ponašati odgovorno u skladu sa svojim dužnostima (ibid.). Treću dimenziju pojma o sebi predstavlja svakodnevno vrednovanje sebe koje se odvija kad pojedinac uspoređuje sebe kakav je i kakav bi želio biti ili kakav bi trebao biti. „Rezultat je tih procjena samopoštovanje, tj. količina samopoštovanja. Ako su procjene uglavnom negativne, samopoštovanje će biti nisko. I obratno, ako su uglavnom pozitivne, samopoštovanje će biti visoko“ (Miljković, 2009, str. 107 – 108). Ljudi imaju potrebu za održanjem pojma o sebi, a ako ne mogu odgovoriti na pitanje *Tko sam ja?* osjećaju se zbunjeno, očajno, paničare i strah ih je. Najjednostavniji je primjer amnezija.

Problem nastaje kada ljudi ne žele vidjeti istinu o sebi jer ona nije u skladu sa slikom sebe koju njeguju. Takvi će ljudi radije slušati laži ili će pak tragati za pozitivnim informacijama, a ignorirat će one informacije koje ugrožavanju njihovu sliku o sebi. Ipak, većina će ljudi, da bi održala visoku razinu samopoštovanja, uzdizati one aktivnosti u kojima je dobra, a istovremeno će podcjenjivati one aktivnosti u kojima je manje kompetentna (Miljković, 2009).

Primjer mogu biti djeca koja se bave sportom i ona koja se ne bave sportom. Djeca sportaši vjerojatno će isticati važnost tjelesne aktivnosti i fizičke spremnosti, a podcjenjivat će školski uspjeh i intelektualni rad. Kod djece nesportaša vjerojatno će biti obratno – cijenit će intelektualne napore, a podcjenjivati fizičku spremnost i izdržljivost. Na taj način obje skupine održavaju sliku o sebi i visoko samopoštovanje.

4.2.2. Samopoštovanje

Prema Jamesu (prema Miljković 2009, str. 110) razina samopoštovanja pojedinca može se izraziti sljedećom formulom:

samopoštovanje = postignuti uspjeh/očekivanja

Općenito govoreći, „osoba ima visoko samopoštovanje, ako o sebi misli i osjeća dobro, odnosno ima loše samopoštovanje, ako o sebi misli i osjeća loše“ (ibid.). Opća procjena samog sebe sastoji se od osjećaja vlastite vrijednosti i samopouzdanja. „Osjećaj vlastite vrijednosti odnosi se na uvjerenje svakog pojedinca kako ima pravo biti sretan i kako zaslužuje postignuće, uspjeh, prijateljstvo, ljubav i ispunjenje. Samopouzdanje jest uvjerenje pojedinca kako je sposoban razmišljati, učiti, birati, donositi odluke, svladavati izazove i promjene“ (ibid.). Petz (2005, prema Balentu, Kobilšek i Šašeku, 2017, str. 76) samopouzdanje definira kao „procjenu vlastite sposobnosti da ćemo biti uspješni u obavljanju različitih zadataka.“

Ljudi koje odlikuje visoko samopoštovanje i koji se osjećaju sigurno unutar sebe samih svijet vide kao otvoreno mjesto koje im svakodnevno postavlja izazove, a oni su spremni i sposobni odgovoriti. Takav im mentalni postav daje osjećaj nadmoći, izrazite kompetentnosti, puni ih energijom i motivira za daljnje napredovanje. Osjećaju ponos zbog vlastitog uspjeha i uživaju u tome. Istraživanja su potvrdila (Miljković i Rijavec, 2008, prema Miljković, 2009, str. 113) da su osobe visokog samopoštovanja:

- „boljeg fizičkog i psihičkog stanja, otpornije su na stres;
- zadovoljnije su svojim poslom, školom i osobnim životom;

- uvjerenije su da će njihovi napori dovesti do uspjeha;
- češće planiraju, sudjeluju u raspravama, surađuju s drugima i postavljaju pitanja u školi, na radnom mjestu, u sportskom kolektivu;
- kompetentniji su u školi, na poslu i u različitim socijalnim situacijama;
- bolje su raspoloženi i manje depresivni;
- vode računa o dobrobiti drugih, razumiju njihove potrebe i spremni su pomoći ne zanemarujući vlastite potrebe;
- spremniji su suprotstaviti se drugima i lakše podnose kritiku;
- manje su skloni konformirati se pritisku većine i spremniji su izraziti svoje mišljenje;
- procjenjuju da su sretniji i zadovoljniji od većine.“

S druge strane, ljudi niskog samopoštovanja osjećaju se inferiorno u svakom aspektu života. Svijet doživljavaju kao mjesto u kojem su svi bolji od njih, svi su ljepši, pametniji, sposobniji, kreativniji, uspješniji. Razlog tome mogu biti ograničenja koja su im bližnji postavljali u djetinjstvu ili pak različite kazne, od kojih je „najčešća bila uskraćivanje ljubavi ili prijetnja da će ljubav biti uskraćena“ (Miljković, 2009, str. 112). Naravno, postoje i ljudi koji realno procjenjuju sebe i svijet oko sebe zbog čega imaju stabilnu razinu samopoštovanja i ponosni su na svoja postignuća (ibid.).

4.2.3. Slobodna volja i autonomija

„Autonomija je, uz kompetenciju i povezanost, jedna od tri psihološke potrebe“ (Reeve, 2010, str. 105). Ljudi svakodnevno donose odluke i poduzimaju različite akcije, a u tim procesima žele imati osjećaj slobode i biti sigurni da je njihovo djelovanje rezultat njihovih vlastitih želja, interesa, preferencija. Ljudi generalno ne žele imati osjećaj prisile pri odlučivanju ili izvršavanju određenih zadataka. „Ponašanje je autonomno kad naši interesi, preferencije i želje vode proces odlučivanja o tome hoćemo li započeti neku aktivnost. Nismo samoodređeni (tj. naše ponašanje određuju drugi) kada nas neka vanjska sila prisiljava da razmišljamo, osjećamo ili se ponašamo na određene načine“ (Deci, 1980, prema Reeveu, 2010, str. 108). Drugim riječima, autonomija „odražava našu želju da naše akcije određuju naši vlastiti izbori, a ne vanjski ili okolinski događaji“ (Deci i Ryan, 1985a, prema Reeveu, 2010, str. 108). Što ljudi više kontroliraju svoje živote, to su sretniji. Ipak, postoje oni koji odgovornost za ishode nekih

događaja, posebno loših, pripisuju sudbini ili vanjskim silama. Što prije shvate da je odgovornost u njihovim rukama, to bolje (Miljković, 2009).

U prošlosti su se brojni filozofi bavili pitanjem slobodne volje. Freud je isticao da nesvjesni dio ličnosti (tzv. id) upravlja ponašanjem. „Svjesni su razlozi samo racionalizacije kojima pokušavamo učiniti naše ponašanje prihvatljivim. Stoga je svjesna volja samo iluzija" (Miljković, 2009, str. 115). Skinner se za objašnjenje slobodne volje i ljudskog ponašanja koristio svojom teorijom operantnog uvjetovanja prema kojoj se poželjna ponašanja nagrađuju, a nepoželjna kažnjavaju (Miljković, 2009). Primjeri iz svakodnevnog života mogu biti učenici koji pišu svoju domaću zadaću na vrijeme kako bi dobili pohvalu ili odličnu ocjenu od svojeg učitelja, ali i zaposlenici tvrtke koji ulažu iznimne napore u završavanje važnog projekta kako bi dobili promaknuće. U ovim se slučajevima povećava vjerojatnost ponavljanja navedenih ponašanja zbog nagrada koje slijede. Suprotno tome, korištenjem kazne smanjuje se vjerojatnost ponavljanja određenih ponašanja. Primjer mogu biti učenici koji poštuju redoslijed javljanja i govorenja u učionici zbog straha od učiteljeve kazne, npr. stajanja u kutu ili negativne ocjene, ako govore prije svojeg reda.[2] Dakle, „oblici ponašanja koji dovode do nagrada (u najširem smislu riječi) ostaju, dok se drugi gube i nestaju. I za Skinnera je pitanje slobodne volje irelevantno" (Miljković, 2009, str. 115). S druge strane, Maslow vjeruje da ljudi imaju slobodnu volju i mogućnost izbora u svom životu (ibid.). Međutim, i danas je pitanje slobodne volje ostalo neriješeno jer za obje strane postoje određeni argumenti. Unatoč tome što je slobodna volja iznimno važna u poimanju slike djeteta i kvalitete djetinjstva u suvremenom se društvu taj pojam tek počinje problematizirati.

Prema Reeveu (2010) postoje tri subjektivne odlike doživljaja autonomije. To su: unutrašnje percipirano mjesto uzročnosti, slobodna volja (osjećaj slobode) i percipirana mogućnost izbora vlastitog ponašanja. Percipirano mjesto uzročnosti „odnosi se na razumijevanje uzroka našeg motiviranog ponašanja" (Heider, 1958, prema Reeveu, 2010, str. 108). Ono može biti unutarnje (osobni izvor) ili vanjsko (okolina). Primjerice, ako sportaš sebi postavi pitanje *Zašto treniram?* i odgovor je *Zato što uživam u treningu i uvježbavanju novih pokreta.*, riječ je o unutarnjem percipiranom mjestu uzročnosti. Ako je pak njegov odgovor *Zato što me roditelji tjeraju.* ili *Zato što za nekoliko golova na treningu dobijem nagradu od roditelja*.,

[2] Primjeri su preuzeti s mrežne stranice:
https://www.learning-theories.org/doku.php?id=hr:learning_theories:operant_conditioning.

riječ je o vanjskom percipiranom mjestu uzročnosti. Miljković i Rijavec (2008, prema Miljković, 2009, str. 116) došle su do zaključka kako ljudi s unutarnjim mjestom kontrole ponašanja imaju sljedeće karakteristike:

- „imaju veću kontrolu nas svojim životom – uspješniji su kad odluče prestati pušiti ili smršavjeti, bolje napreduju u psihoterapiji, bolji su u školi;
- ne odustaju od dugoročnih ciljeva;
- skupljaju više informacija o situaciji u kojoj se nalaze i koriste se tim informacijama bolje nego oni s vanjskim mjestom kontrole;
- bolje se suočavaju sa stresom;
- lakše se odupiru izvanjskom pritisku da promijene svoje mišljenje ili ponašanje;
- skloniji su pomoći ljudima kojima je to potrebno.“

Ako se neka aktivnost započinje zbog prisile, ne može se govoriti o slobodnoj volji. Osim prisile iz okoline, pojedinac sam sebe može prisiliti na neku akciju govoreći *Moram to napraviti.* (Ryan, 1982; Ryan, Mims i Koestner, 1983; Ryan, Koestner i Deci, 1991, prema Reeveu, 2010, str. 109). Nadalje, pozornost valja usmjeriti i na percipiranu mogućnost izbora. Ona se „odnosi na osjećaj izbora koji imamo kada se nalazimo u okruženju koje nam dopušta fleksibilnost u donošenju odluka i nudi mnogo mogućnosti na odabir“ (Reeve, 2010, str. 109). Primjerice, to se odnosi na situaciju „kada se djeci daje mogućnost izbora unutar šireg skupa školskih zadataka“ (Cordova i Lepper, 1996, prema Reeveu, 2010) jer su u tom trenutku oni imali osjećaj slobodne volje i doživljaj mogućnosti izbora. Međutim, svi izbori ne podržavaju autonomiju (Reeve, Nix i Hamm, 2003, prema Reeveu, 2010). U ovom bi slučaju to bilo pitanje *Želiš li riješiti prvi ili drugi zadatak za domaći rad?* koje učitelj upućuje prethodno spomenutim učenicima.

Potpora su autonomiji svakako društveni kontekst i kultura koji poštuju čovjekovu potrebu za autonomijom, ali postoje i ona koja je kontroliraju. „Kontrolirajuće okruženje zanemaruje potrebu ljudi za autonomijom te stvara pritisak da se priklone načinu mišljenja, osjećanja ili ponašanja koji su prethodno izvan njih određeni i propisani. Ono čemu se daje potpora u kontrolirajućem okruženju nije osobna autonomija, nego neki plan aktivnosti koji je nametnut izvana“ (Reeve, 2010, str. 110). Nasuprot tome, okruženje koje podupire autonomiju njeguje unutrašnje motivacijske resurse, zasniva se na informativnom načinu komuniciranja, promiče korisnost i smisao te priznaje i prihvaća negativni afekt (ibid.). Okruženje koje podupire

autonomiju uvažava interese, želje i potrebe pojedinca te ga na taj način potiče na preuzimanje inicijative i poduzimanje akcija u kojima će njegovi potencijali i kompetencije doći do izražaja.

U tom se procesu koristi informativni i fleksibilni način komuniciranja koji pojedincu pomaže uvidjeti moguće uzroke neuspjeha, nemotiviranosti ili loše izvedbe, ali i utvrditi mogućnosti poboljšanja i napretka. Kroz takvu komunikaciju prenose se vrijednosti, značenje, korisnost i smisao određenog ponašanja. Uz sve to, okruženje koje podupire autonomiju pomoći će pojedincu riješiti uzrok koji se nalazi u podlozi negativnog afekta i otpora, tj. „koristit će se izrazom negativnog emocionalnog stanja kao pomoći u rješavanju motivacijskog problema“ (Reeve, 2010, str. 110 – 113). Rezultati istraživanja koje su proveli Koestner, Ryan, Bernieri i Holt (1984, prema Reeveu, 2010, str. 116) pokazuju da „kvaliteta motivacije i izvedbe dolazi do punog izražaja kad društveni kontekst podupire ljudsku potrebu za autonomijom umjesto da ometa njezino zadovoljenje.“

Miljković (2010, str. 116) navodi tri osobine koje su u vezi s količinom kontrole u vlastitom životu, a to su unutarnje ili izvanjsko mjesto kontrole ponašanja, koje je već opisano, te samoefikasnost i naučena bespomoćnost. Samoefikasnost definira kao vjerovanje pojedinca da je sposoban izvršiti neku akciju i upravo to vjerovanje utječe na ishod i uspješnost. Naravno, to ne daje pravo pojedincu da zaključuje kako će ga samo vjerovanje u sposobnosti dovesti do uspjeha. „Naime, ako uvjerenje da nešto možemo iza sebe nema čvrsto uporište (u znanju, sposobnostima i vještinama), tada je teško vjerovati da će se pozitivan stav održavati nakon niza doživljenih neuspjeha“ (Balent, Kobilšek i Šašek, 2017, str. 75). „Ako osoba generalizira bespomoćnost koja zaista postoji u jednoj situaciji, pa si ne pokušava pomoći ni onda kad je to moguće i bez problema izvedivo, riječ je o naučenoj bespomoćnosti“ (Miljković, 2009, str. 17). Primjer koji bi mogao povezati obje osobine jest igrač Hajduka koji sumnja u pobjedu nad Dinamom (koji je usput rečeno i favorit tog dvoboja) i manje je sklon uopće pokušati dati svoj maksimum (samoefikasnost). Za neuspjeh može okriviti trenera ili nekvalitetan teren (naučena bespomoćnost). Na taj je način odbacio vlastitu odgovornost i vjerojatno se bolje osjeća. Ipak, Miljković (2010) naglašava kako je prvi korak ka poboljšanju zapravo prihvaćanje vlastite odgovornosti za ono što se događa u svačijem životu, samo što to uvelike ovisi o volji i želji svakog pojedinca.

4.3. BAVLJENJE SPORTOM

4.3.1. Pojam sporta

„Pojam sporta potječe iz latinskog jezika od riječi *disportare* ili *desportare,* a u svjetsku uporabu ulazi preko engleske riječi *disport* što je označavalo svaku zabavu i igru, provod, ali i tjelesno vježbanje“ (Malacko, 1991; Milanović, 1997; Popovčić, 2007, prema Lorger, 2011, str. 7). Prema Hrvatskoj enciklopediji (2020) sport označava „skupni pojam za tjelovježbene aktivnosti u kojima dominira natjecateljski duh, ali i njegovanje tjelesnih svojstava i sposobnosti, njihovo provjeravanje i unapređivanje putem igre, borbe i natjecanja.“ Pojam sporta slično je definiran i na Hrvatskom jezičnom portalu (2020) gdje se sport objašnjava kao „tjelesna aktivnost radi natjecanja, održavanja zdravlja ili zabave“ dodajući da se njime bave amateri i profesionalci. Malacko (1991, prema Lorger, 2011, str. 8) navodi da je sport „djelatnost ugodnog, živog i dinamičnog karaktera u kojoj čovjek teži prezentiranju svojih maksimalnih mogućnosti u svrhu postizanja uspjeha, tj. sportskog rezultata“, a Milanović (1997, prema Lorger, 2011, str. 8) ističe da je sport aktivnost u kojoj „do izražaja dolaze sposobnosti sportaša, njegove osobine i znanja tijekom trenažnog procesa i natjecanja.“ Prema Enciklopediji fizičke kulture (1977, prema Lorger, 2011) sport, između ostalog, ima sljedeće odrednice: najrasprostranjeniji je oblik tjelovježbe, postoji jaka usmjerenost prema specijalizaciji, materijalnu korist u pravilu imaju samo vrhunski sportaši te je pobjeda imperativ u svakoj starosnoj skupini. Giulanotti (2005, prema Livazoviću, 2018, str. 282) ističe pet karakteristika sporta:

- „jasna struktura (pravila i kodovi koji propisuju uvjete i trajanje aktivnosti);
- ciljano usmjerena aktivnost (sport ima jasne pobjednike i gubitnike);
- kompetitivnost (poznat protivnik u natjecanju za transparentne ishode);
- igrivost (sadrži napetost, uzbuđenje i užitak);
- kulturološka utemeljenost (izuzetno moćan agens nacionalne ili grupne identifikacije).“

4.3.2. Djeca i mladi koji se bave sportom

Bavljenje organiziranim sportskim aktivnostima, uz niz drugih čimbenika od kojih su neki opisani u prethodnim poglavljima, može na različite načine utjecati na doživljaj kvalitete djetinjstva i procesa odrastanja, ovisno o vrsti sporta i treninga te željenim rezultatima i

ciljevima, što potvrđuju i Urli i Šikić (1993, prema Lorger, 2011). Kroz rekreacijske aktivnosti ljudi zadovoljavaju svoje potrebe za vježbanjem, ali ne teže ostvarivanju vrhunskih rezultata (Milanović, 2010, prema Lorger, 2011). „Osim toga, rekreativne aktivnosti omogućavaju djeci, mladima i općoj populaciji vrijeme za druženje, kretanje, komunikaciju, pomaganje i suradništvo kojim se promiče zajedništvo, upornost, voljni angažman, zalaganje, poštenje, odgovornost, kolegijalnost i niz drugih osobina ličnosti i prosocijalnih stilova ponašanja“ (Livazović, 2018, str. 14 – 15). Redovita tjelesna aktivnost ima pozitivne učinke i u smislu prevencije različitih bolesti i očuvanja cjelokupnog zdravstvenog stanja, kao i prevencije kardiovaskularnih bolesti (Hiamer i Rakovac, 2010, prema Lorger, 2011). S druge stane, bavljenje vrhunskim sportom može imati i pozitivne i negativne utjecaje na kvalitetu života mladog sportaša. Pozitivni efekti mogu biti: „unapređenje stupnja motoričkih i funkcionalnih sposobnosti“ (Hraste i sur., 2009, prema Lorger, 2011, str. 11), „smanjenje balastnog tkiva“ (Borer, 2008, prema Lorger, 2011, str. 11), „doprinos psihološkoj dobrobiti“ (Horga, 1993, prema Lorger, 2011, str. 11), „upoznavanje s pravilnim načinima prehrane“ (Vurdelja, 2010, prema Lorger, 2011, str. 11), „lakše nošenje sa stresnim situacijama“ (Pešut, 2007, prema Lorger, 2011, str. 11), „lakša prevencija ovisnosti“ (Đonlić, 2011, prema Lorger, 2011, str. 11). Suprotno navedenom, „negativan utjecaj na kvalitetu života može se manifestirati kroz različite poremećaje prehrane u nekim sportovima zbog nedostatnog unosa kalorija što može negativno odraziti na gustoću kostiju“ (Jűrimäe, J. i Jűrimäe, T., 2008, prema Lorger, 2011, str. 11) ili „kroz ozljede i pretreniranost“ (Borić i sur., 2007, prema Lorger, 2011, str. 11).

Kompetitivnost vođena profitom koja je neodjeljivi dio profesionalnog sporta ima još neke negativne aspekte na temelju kojih su provedena i brojna istraživanja. Tako su Kavussanu i Roberts (2001, prema Livazoviću, 2018, str. 283) na temelju svojeg istraživanja zaključili da „sport primarno promiče egoistične dimenzije pobjede i samoafirmacije.“ Lumpkin i sur. (1999, prema Livazoviću, 2018, str. 283) utvrdili su kako je bavljenje sportom često „suprotstavljeno temeljnim vrijednostima poštenja, odgovornosti i korektnosti s gledišta natjecateljskih okolnosti u kojima se događa.“ Priest, Krause i Beach (1999, prema Livazoviću, 2018, str. 283) utvrdili su da briga o moralnim vrijednostima kod sportaša opada s obzirom na duljinu aktivnog bavljenja sportom, stoga Weiner (2000, prema Livazoviću, 2018, str. 283) „predlaže deprofesionalizaciju sporta u mlađim kategorijama.“

Valja zaključiti da unatoč svim utjecajima koji su prethodno opisani, bavljenje amaterskim sportskim aktivnostima u slobodnom vremenu treba biti imperativ, posebno ako se kod mladih žele stvoriti navike zdravog življenja. Koriste li se slobodnim vremenom za bavljenje tjelesnim aktivnostima, doprinose svojem cjelokupnom zdravlju, a istovremeno bogate svoj emocionalni i moralni aspekt ličnosti kroz poštenje, partnerstvo, suradnju, tolerantnost, ustrajnost i poštovanje suparnika (Livazović, 2018).

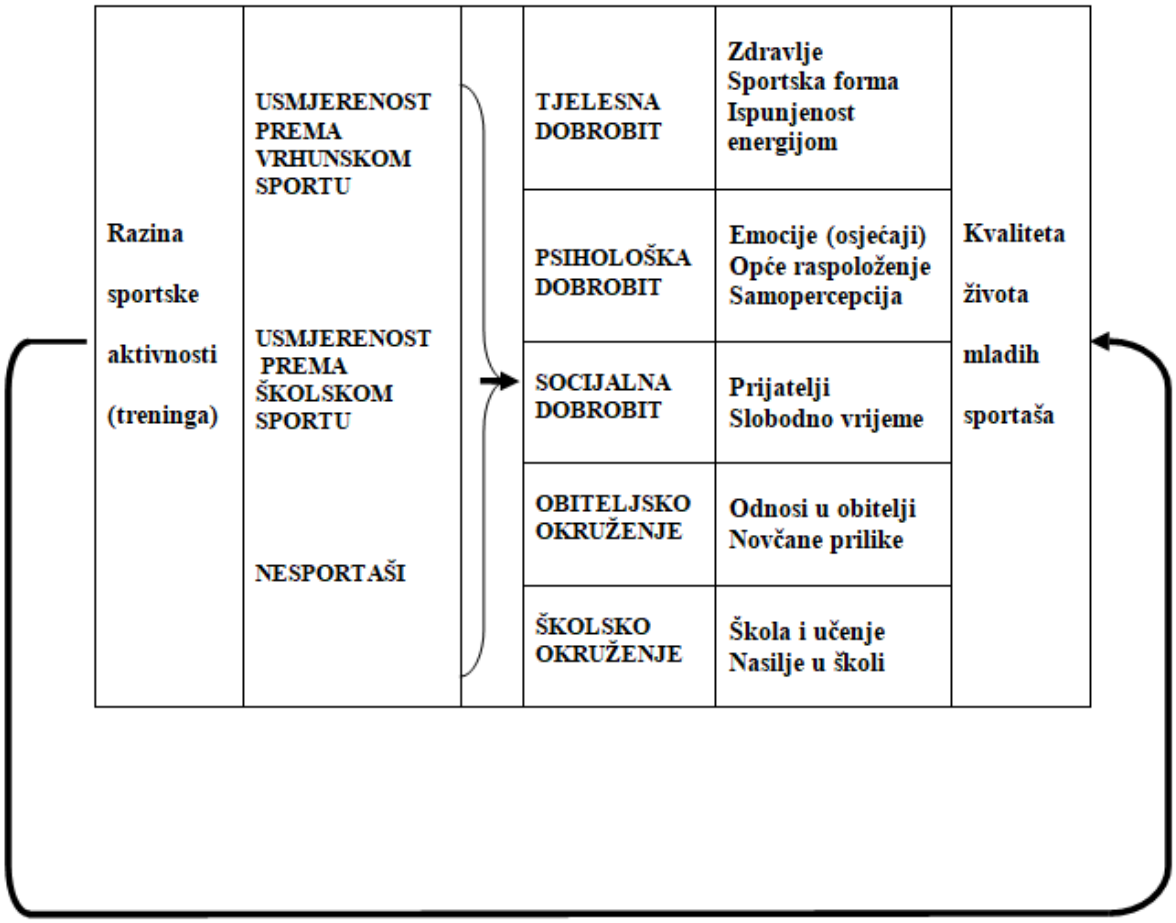
4.3.3. Djeca i mladi koji se ne bave sportom

Djeca i mladi koji se ne bave sportom čimbenike koji podižu razinu zadovoljstva vlastitim djetinjstvom vjerojatno traže u aktivnostima koje nisu sportskog karaktera. To mogu biti različite igre, hobiji i stvaralaštvo, ali i pohađanje satova glazbene škole ili škole stranih jezika. Koju god aktivnost izabrali, od njih se očekuje dodatan angažman u organizaciji vremena, ali im se omogućava i zadovoljavanje različitih interesa i potreba te ispoljavanje vlastitih talenata. Međutim, Mišigoj-Duraković (2008, prema Lorger, 2011, str. 14) navodi da je „teško reći hoće li njihov doživljaj kvalitete života biti slabiji zato što se ne bave sportskim aktivnostima, ali je sigurno da je važnost tjelesne aktivnosti u očuvanju zdravlja i poticanju zdravog načina življenja velika i znanstveno dokazana.“

5. DOPRINOS SPORTA KVALITETI DJETINJSTVA

Povezanost razine sportske aktivnosti i kvalitete mladih sportaša najbolje je predočila Lorger (2011, str. 16) u svojem shematskom prikazu (slika 2). Percepciju kvalitete života mladih sportaša promatrala je kroz pet različitih segmenata, a to su tjelesna, psihološka i socijalna dobrobit te obiteljsko i školsko okruženje. Polazi od pretpostavke da će različita razina sportske aktivnosti utjecati na subjektivni doživljaj kvalitete života. Prema Prskalu (2007, str. 163) „rijetke su ljudske aktivnosti kojima se istodobno može utjecati na tako velik broj ljudskih obilježja kao što je to moguće stručno oblikovanim kineziološkim aktivnostima."

Tjelesna dobrobit može se promatrati kroz zdravstveno stanje, dostignutu razinu sportske forme i ispunjenost energijom. Psihološka dobrobit može se promatrati kroz pozitivne emocije pobuđene sportskim treningom, cjelokupno raspoloženje i samopercepciju. Socijalna dobrobit može se promatrati kroz odnose i vrijeme provedeno s prijateljima te načine provođenja slobodnog vremena. Obiteljsko okruženje može se promatrati kroz kvalitetu odnosa u obitelji, tj. obiteljsku atmosferu i novčane prilike obitelji. Školsko okruženje može se promatrati kroz školske obveze i školske aktivnosti te (ne)postojanje međuvršnjačkog nasilja unutar škole (Lorger, 2011).

Slika 2. Shematski prikaz povezanosti razine sportske aktivnosti i kvalitete života mladih sportaša (Lorger, 2011)

5.1. TJELESNA DOBROBIT

Poznato je da osobe koje se bave sportom imaju znatno veću razinu tjelesnih sposobnosti, nego osobe koje se ne bave sportom. Sportaši uglavnom pokazuju razvijeniju mentalnu čvrstoću i u kombinaciji sa zavidnom tjelesnom snagom njihovu je izvedbu nemoguće ne zamijetiti (Balent, Kobilšek i Šašek, 2017). Čak i kad se ne radi o vrhunskim sportašima, tjelesna je aktivnost važna za očuvanje cjelokupnog zdravlja i prevenciju raznih kardiovaskularnih bolesti, ali i prevenciju različitih oblika tumora, dijabetesa i osteoporoze kod odraslih (Pate i sur., 1995, prema Nikolić i Pahić, 2010). Utjecajem tjelesne aktivnosti na zdravstveno stanje bavili su se Mirić (2001, prema Krželju, 2009) i Landry i Logan (2007, prema Krželju, 2009) koji su zaključili kako „umjerena tjelovježba u mladih povećava energetsku potrošnju, povećava

količinu HDL-a, smanjuje vrijednost LDL-a, snižava krvni tlak, povećava osjetljivost na inzulin s manjim stupnjem kardiovaskularnih oboljenja, dijabetesa tipa 2, osteoporoze, tumora debelog crijeva i dojke u odrasloj dobi te povoljno djeluje na sustav zgrušavanja.“ S navedenim se slaže i Petrović (2018, str. 195) ističući da se zdravstvena vrijednost Tjelesne i zdravstvene kulture u školi očituje u „utjecaju tjelesnog vježbanja na očuvanje i unapređenje čovjekova zdravlja te razvoja učenikovih antropoloških obilježja.“

Krželj (2009) naglašava važnost tjelesne aktivnosti za aktivaciju čitavog lokomotornog sustava presudnog za transformaciju energije, kao i njezin doprinos razvoju pravilnog pristupa zdravlju i razumijevanju procesa vježbanja. S druge strane, zbog nedostatka svakodnevnog kretanja i vježbanja, posebno u mlađoj dobi, neki organi i organski sustavi mogu ostati slabije razvijeni, što u starijoj dobi nije moguće nadoknaditi (Petrović, 2018). Također, negativni aspekti tjelesne i sportske aktivnosti mogu biti ozljede zbog pretreniranosti, loše isplaniranog treninga, neprimjerene opreme ili nestručnog vođenja (Jukić, Milanović, Šimek, 2007, prema Lorger, 2011).

5.2. PSIHOLOŠKA DOBROBIT

Redovita tjelesna aktivnost povezana je s pozitivnim emocijama kao što su veći osjećaj blagostanja, općenito bolje raspoloženje i smanjenje stresa (Edwards, 2006; Lauder i sur., 2006; Faulkner, 2006; Faulkner i Carlees, 2006; Hallal i sur., 2006, prema Nikolić i Pahić, 2010). Tjelesna aktivnost pridonosi mentalnom zdravlju zato što „podiže raspoloženje, ublažava tjeskobu, stres te poboljšava mentalne sposobnosti i samopoštovanje“ (Petrović, 2018, str. 200). Također, vježbanje može pridonijeti sposobnosti učenja, efikasnosti u donošenju odluka i procesiranja informacija, pozitivno djelovati na sposobnost planiranja i organizacijsku sposobnost te na usmjeravanje pa i kapacitete radnog pamćenja (Petrović, 2018, str. 200).

Promjene na tjelesnom planu te saznanja o vlastitim kapacitetima, sposobnostima i kompetencijama kod mladog sportaša povećavaju osjećaj zadovoljstva, boljeg zdravlja i samopouzdanja što ga motivira da se i dalje bavi sportskim aktivnostima (Barić, 2007, prema Lorger, 2011). „Doživljaj uspjeha i osobne efikasnosti temeljni su čimbenici razvoja slike o sebi i prevencije neželjenih oblika ponašanja“ (Wigfield i Eccles, 1992, prema Krželju, 2009).

Suprotno navedenom, učestala negativna sportska iskustva mogu negativno djelovati na cjelovitu ličnost sportaša, poznato kao izgaranje sportaša *(burnout)* (Lorger, 2011). Bompa

(2000, prema Lorger) navodi kako do izgaranja sportaša može doći zbog prenaprednih treninga čije zahtjeve sportaš nije sposoban izvršiti i zbog pretjeranih emocionalnih zahtjeva treninga, a Cox (2005, prema Lorger) smatra da do izgaranja dolazi zbog nemogućnosti prilagodbe trenažnom procesu, nemogućnosti napredovanja te učestalih neuspješnih napora. Lorger (2011, str. 21) zaključuje da je izgaranje sportaša zapravo „tjelesna i emocionalna iscrpljenost dugoročnim stresom koju prati proces treniranja i natjecanja."

5.3. SOCIJALNA DOBROBIT

Socijalna se dobrobit sportaša ogleda u obiteljskom i školskom okruženju, ali i u odnosima koje mladi sportaši uspostavljaju s vršnjacima mimo sportskog kluba. Balent, Kobilšek i Šašek (2017, str. 204) ističu da „socijalna dobrobit podrazumijeva percepciju sportaša da ima podršku prijatelja ili obitelji." Iako je obitelj najvažniji čimbenik u socijalizaciji, nije moguće zanemariti vršnjačke odnose koje mladi sportaš ostvaruje u školskom okruženju, posebno govori li se o adolescentskoj dobi. Naime, „važnost uspostavljanja socijalnih veza i s ostalim vršnjacima, a ne samo sa skupinom prijatelja iz sporta, važan je čimbenik izbjegavanja formiranja unidimenzionalnog identiteta mladog sportaša" (Black i Smith, 2007, prema Lorger, 2011, str. 22). Istraživanje Zubić i Burušića (2003, prema Lorger, 2011) pokazalo je da tjelesna atraktivnost (koje sportašima uglavnom ne manjka) pridonosi boljem društvenom statusu. Uz to, mladi su sportaši socijalno kompetentniji, samopouzdaniji te manje sramežljivi i povučeni u odnosu na svoje vršnjake koji se ne bave sportom (Mc Hale, 2005, prema Lorger, 2011).

Kroz aktivno i dugotrajno sudjelovanje u trenažnom procesu, mladi sportaš usvaja i određeni sustav vrijednosti koji transferira i na ostala polja svojeg života pa tako i na odnose s prijateljima (Barić i Horga, 2006). „U procjeni kvalitete prijateljskih veza kod mladih sportaša bitnim čimbenicima procijenjeni su odanost i prisnost, zajednički interesi i rješavanje konfliktnih situacija" (Zubić i Burušić, 2009, prema Lorger, 2011, str. 23). Također, sudjelovanjem u organiziranim oblicima sporta razvijaju se poželjne osobine ličnosti, kao što su suradljivost, asertivnost, odgovornost i upornost, ali se razvijaju i poželjni komunikacijski obrasci nužni za ostvarivanje kvalitetnih socijalnih kontakata (Barić i Horga, 2006).

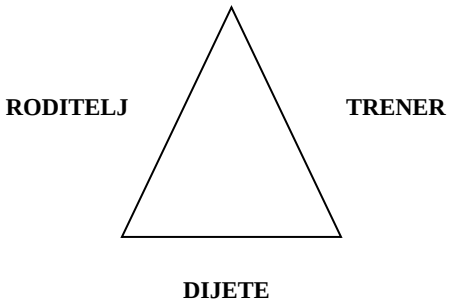
5.4. OBITELJSKO OKRUŽENJE

Unutar obitelji sportaši ostvaruju svoje osnovne potrebe (stanovanje, hrana, kupovanje sportske opreme) i zadovoljavaju psihološke potrebe (ljubav i podrška) nužne za sigurno i kvalitetno odrastanje (Lorger, 2011). Obiteljska je potpora od iznimne važnosti djeci koja se u ranijoj dobi počinju baviti sportom jer im upravo roditelji/skrbnici omogućavaju kupnju primjerene sportske opreme te vožnju na treninge i natjecanja. Međutim, to nije slučaj u svim obiteljima djece sportaša, stoga se u stručnoj literaturi mogu naći različiti tipovi roditelja ovisno o uključenosti u sportsku aktivnost svoje djece. Bosnar i Turkalj (2011) razlikuju pretjerano angažirane roditelje, umjereno angažirane roditelje i neangažirane roditelje, a Balent, Kobilšek i Šašek (2017, str. 184) opisuju nedovoljno uključene i pretjerano uključene roditelje (tablica 1) ističući kako je najbolja zlatna sredina, kao i u drugim životnim oblastima.

Tablica 1. Nedovoljno uključeni roditelji i pretjerano uključeni roditelji

Nedovoljno uključeni roditelji	Pretjerano uključeni roditelji
Ne brinu o djetetovim odlascima na treninge	Ne propuštaju niti jednu priliku da budu uz dijete tijekom njegove sportske aktivnosti
Ne brinu o potrebnoj opremi	Stalno kontaktiraju trenera
Ne dolaze na roditeljske sastanke niti se na neki drugi način informiraju o napretku djeteta	S djetetom u pretjeranoj mjeri pričaju i raspravljaju o sportu
Ne pružaju podršku djetetu	Traže od djeteta dodatni rad čak i kad on nije potreban (ili je i štetan)
Ne prate sportski razvoj djeteta	

Vidljivo je da dijete sportaš, roditelj i trener čine trokut odnosa (slika 3). Ono na što danas treba obratiti pozornost jest utjecaj odnosa roditelj – trener na djetetov razvoj. Naime, roditelji zbog prevelike želje da im dijete bude vrhunski sportaš preuzimaju trenersku ulogu i time samo štete vlastitom djetetu, kako kroz nestručno vođenje, tako i kroz konflikte s trenerima.

Slika 3. Trokut odnosa roditelj-dijete-trener (Balent, Kobilšek, Šašek, 2017, str. 181)

Uzme li se u obzir činjenica da i roditelji i treneri imaju zajednički cilj – dobrobit djeteta, onda je jasno od kolike je važnosti njihova suradnja. Roditelji i treneri bi trebali imati partnerski odnos i pomoći djetetu sportašu da razvije ispravne životne vrijednosti (Balent, Kobilšek i Šašek, 2017). Međusobno poštovanje, kvalitetna dvosmjerna komunikacija i međusobno uvažavanje roditelja i trenera imaju višestruke prednosti za cjelokupni razvoj sportaša. „Kad roditelji razumiju odgojnu važnost sporta i imaju povjerenja u trenera, a ponašanje djeteta nije devijantno s obzirom na uzrast, tada nema nikakvih problema“ (Foretić i Bjelajac, 2009, str. 211). Dakle, prema Zečeviću (2005, prema Lorger, 2011, str. 26) roditeljska uloga bi se trebala svesti na „podršku treneru, motiviranje djece za određene sportske sadržaje te na podršku mladim sportašima i praćenje na natjecanjima što im pruža osjećaj sigurnosti, a ozračje zajedništva i prijateljstva upućuje na to da je sport dobar izbor.“

5.5. ŠKOLSKO OKRUŽENJE

Svako je dijete koje se bavi sportom dio obveznog obrazovnog sustava, što znači da osim sportskih obveza ima i školske obveze koje treba ispuniti. Česti su primjeri sportaša koji su zbog sportskog uspjeha zanemarili školski uspjeh, ispuštajući iz uma činjenicu da će rijetki dobiti priliku profesionalno se baviti sportom i kako ih jedna ozbiljna ozljeda može lako izbaciti iz „kolosijeka“.

Nerijetko se događa da upravo roditelji i treneri očekuju od djeteta da zbog sportskog napretka zanemari sve druge aspekte života, što zapravo negativno utječe na njegov razvoj (Krželj, 2009). U suvremenom društvu sporta važno je isticati adekvatno obrazovanje koje će mladom sportašu, u slučaju sportskog neuspjeha, omogućiti stjecanje novčane i materijalne vrijednosti u nekoj drugoj oblasti (Kalish, 2000, prema Lorger, 2011). Međutim, postoje i djeca

koju je sportski uspjeh motivirao za uspješno izvršavanje školskih obveza (Karković, 1998, prema Lorger, 2011). Na žalost, uspješnost pojedinaca u domeni sporta i škole može biti izvor frustracija i zavisti manje sposobnim pojedincima koji će svoje nezadovoljstvo nastojati riješiti nasiljem, odnosno zlostavljanjem sportaša (Lorger, 2011).

Sve navedeno utječe na doživljaj kvalitete života djece sportaša, a u nastavku rada bit će više riječi o odnosu kvalitete djetinjstva i bavljenja sportom.

6. ISTRAŽIVANJE KVALITETE DJETINJSTVA DJECE

6.1. CILJ I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

U skladu s navedenim spoznajama o pojmu djeteta, djetinjstva, sporta i kvalitete djetinjstva, problem istraživanja ovog diplomskog rada bio je utvrditi dječje doživljaje kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom. Spoznajni je cilj bio utvrditi razlikuju li se dječji doživljaji kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom. Pragmatični je cilj bio ponuditi smjernice za unapređenje dječjeg doživljaja kvalitete vlastitog djetinjstva i popularizacija sporta. U istraživanje se krenulo od sljedećih hipoteza:

H1 – ne postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol;

H2 – postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na dob (pretpostavlja se da će starija djeca biti manje zadovoljna kvalitetom vlastitog djetinjstva);

H3 – postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na bavljenje sportom (pretpostavlja se da će djeca koja se bave sportom biti zadovoljnija kvalitetom vlastitog djetinjstva).

6.2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.2.1. Uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno na uzorku od 127 djece, od čega dječaci (N = 77) čine 60,6 % od ukupnog uzorka, a djevojčice (N = 50) preostalih 39,4 %. S obzirom na dob, ispitanici su bili podijeljeni u tri skupine: od 10 do 11 godina (N = 41), od 12 do 14 godina (N = 64) i od 15 ili više godina (N = 22). Od ukupnog uzorka ispitanika 86,6 % se izjasnilo da su članovi nekog sportskog kluba, a preostalih 13,4 % ispitanika nisu članovi sportskog kluba. Za sudjelovanje u istraživanju sudionicima je trebala suglasnost roditelja što je u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom (Ajduković i Kolesarić, 2003).

6.2.2. Instrument i postupak provedbe istraživanja

Za potrebe pisanja ovog diplomskog rada autorica je samostalno izradila upitnik za anketiranje (prilog 1) zbog ekonomičnosti istraživanja (obuhvaćen je veći broj ispitanika i u kratkom su vremenskom roku prikupljeni potrebni podaci) i prirode problemskog cilja (utvrđivanje dječjih doživljaja kvalitete vlastitog djetinjstva).

S obzirom na to da su ispitanici maloljetni, prvo je anketno pitanje bilo upućeno roditeljima, tj. tražila se roditeljska suglasnost za djetetovo sudjelovanje u navedenom istraživanju, uz napomenu da se podaci neće koristiti ni u koje druge svrhe.

Drugi dio upitnika bio je namijenjen djeci i sastojao se od 18 pitanja višestrukog izbora i/ili nadopunjavanja (jedno pitanje za spol, dva pitanja nadopunjavanja, četiri pitanja višestrukog izbora ili nadopunjavanja, jedanaest pitanja višestrukog izbora) koja su se odnosila na opće podatke o ispitanicima, socio-ekonomski status obitelji ispitanika, odnos roditelja prema djetetu i razinu autonomije djeteta te 19 tvrdnji kojima su se ispitivali dječji doživljaji kvalitete djetinjstva. Ispitanici su procjenjivali kvalitetu vlastitog djetinjstva na Likertovoj skali od 5 stupnjeva (1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – djelomično se slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – djelomično se slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Tvrdnje su se mogle grupirati u sljedeće kategorije za koje je autorica procijenila da utječu na kvalitetu djetinjstva, a povezane su sa sportskom aktivnosti: osobine ličnosti (sposobnost kontroliranja emocija, razina samopouzdanja, preuzimanje odgovornosti za svoja djela), očekivanja koja nameće okolina, kvaliteta druženja s prijateljima, sudjelovanje u školskim aktivnostima, dobro zdravstveno stanje i usvojene vrijednosti.

Anketiranje je provedeno u razdoblju od 19. kolovoza do 23. kolovoza 2020. godine. Upitnik za anketiranje izrađen je uz pomoć *Google* obrazaca i poveznica na upitnik poslana je u *Whatsapp* grupe učenika osnovnoškolskog uzrasta te na službene e-adrese Hrvatskog nogometnog kluba Hajduk, Košarkaškog kluba Split i Plesnog kluba Mirela. Ispitanicima je bila osigurana potpuna anonimnost, bili su upoznati sa svrhom istraživanja i prikupljeni podaci korišteni su samo za potrebe ovog diplomskog rada.

6.2.3. Analiza podataka

Za obradu i analizu podataka korišten je softverski program *SPSS* (*Statistical package for social sciences*). Rezultati istraživanja prikazani su tablično i grafički.

Za analizu odgovora na 18 pitanja višestrukog izbora i/ili nadopunjavanja koja su se odnosila na opće podatke o ispitanicima, socio-ekonomski status obitelji ispitanika, odnos roditelja prema djetetu i razinu autonomije djeteta korišteni su postotci i frekvencija.

Na Likertovoj skali od 5 stupnjeva (1 – u potpunosti se ne slažem, 2 – djelomično se slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – djelomično se slažem, 5 – u potpunosti se slažem) ispitanici su procijenili u kojoj se mjeri slažu s ponuđenim tvrdnjama. Riječ je o kvantitativnom pristupu čiji je cilj bio dobivanje brojčanog iskaza o razini slaganja s ponuđenim tvrdnjama koje određuju razinu zadovoljstva kvalitetom vlastitog djetinjstva i za obradu tih podataka korištena je statistička analiza deskriptivnog tipa.

Za ispitivanje prve hipoteze (ne postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol) korišten je t-test za nezavisne uzorke. Za ispitivanje druge hipoteze (postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na dob) korištene su jednosmjerna analiza varijance za nezavisne uzorke (ANOVA) i Post Hoc analiza. Za ispitivanje treće hipoteze (postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na bavljenje sportom) korišten je t-test za nezavisne uzorke.

6.3. REZULTATI I RASPRAVA

Prije ispitivanja postavljenih hipoteza provedena je statistička analiza deskriptivnog tipa kojom su dobiveni rezultati o razini slaganja ispitanika s ponuđenim tvrdnjama koje određuju razinu zadovoljstva kvalitetom vlastitog djetinjstva (tablica 2).

Tablica 2. Prikaz razine dječjeg zadovoljstva kvalitetom djetinjstva

TVRDNJA	MIN	MAX	M	SD
U životu mi je najvažnije baviti se poslom koji volim i pošteno zaraditi svoj novac.	2	5	4,82	0,56
Moji mi ukućani često govore da sam im više trošak nego dobit.*	1	5	4,75	0,73

TVRDNJA	MIN	MAX	M	SD
Dnevno barem 45 minuta posvetim tjelesnim aktivnostima (hodanje, rolanje, bicikliranje, trčanje i sl.).	2	5	4,59	0,78
Idem na sve školske izlete, posjete muzejima i slično.	1	5	4,55	0,96
Poštujem dogovore. Najvažnije mi je sve odraditi na vrijeme.	2	5	4,47	0,81
Lako izražavam svoje mišljenje i kad se moji vršnjaci ne slažu sa mnom.	2	5	4,45	0,73
U životu je najvažnije biti bogat.*	1	5	4,35	0,96
Svoje slobodno vrijeme najviše provodim s prijateljima.	2	5	4,30	0,87
Svaki dan uspješno završim sve svoje domaće zadaće.	1	5	4,29	0,96
Upravo sad mogu nabrojiti više svojih pozitivnih osobina nego mana.	1	5	4,28	0,90
Bolestan sam 4 ili više puta godišnje.*	1	5	4,16	1,27
Svoje slobodno vrijeme uvijek provodim onako kako ja to želim.	1	5	4,15	0,85
Lako mogu izraziti svoje mišljenje ispred drugih odraslih.	1	5	4,04	0,95
Tjelesna i zdravstvena kultura (TZK) mi je najdraži predmet u školi.	1	5	3,98	1,44
Kad pišem važan ispit, lako ostajem usredotočen i opušten.	1	5	3,97	0,95
Vodim brigu o redovitoj i zdravoj prehrani.	1	5	3,93	0,99
Izbjegavam aktivnosti koje uključuju puno ljudi.*	1	5	3,82	1,18
Kad doživim neuspjeh, lako mogu kontrolirati svoje osjećaje.	1	5	3,64	1,11
Svi žele da sam najbolji u svemu.*	1	5	3,00	1,32

*Česticama je zbog sadržaja promijenjen smjer odgovora (1-5, 2-4, 4-2, 5-1).

Ispitanici se najviše slažu s tvrdnjom *U životu mi je najvažnije baviti se poslom koji volim i pošteno zaraditi svoj novac.* što se smatra pozitivnim i ide u prilog njihovom sustavu vrijednosti. Miljković (2009, str. 124) objašnjava odnos posla, slobodnog vremena i osobnog

zadovoljstva tako što tvrdi da „je lakše uživati u poslu, nego u slobodnom vremenu.“ Razlog tome jesu jasno strukturirana pravila, jasno postavljeni radni zadaci te kvalitetne i brze povratne informacije o uspješnosti izvršavanja zadataka tj. „ako su zadaci izazovni i ako ih se dobro obavi, osjećaj zadovoljstva i ponosa može biti vrlo jak“ (Miljković, 2009, str. 124). Da mladi procjenjuju poštenje kao jednu od najvažnijih vrijednosti potvrđuje i istraživanje Bognara (2007). Naime, Bognar (2007) je analizom četiri sata razrednika u osnovnoj školi utvrdio da su vrijednosti koje preferiraju osnovnoškolci prijateljstvo i poštenje te ljubav i iskrenost. Nadalje, prema Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu (2004, prema Ilišin, 2011, str. 99) vrijednosti kao što su samosvjesnost, privatnost, materijalni položaj, dokoličarenje i profesionalni uspjeh „postale su vrlo popularne za većinu mladih te kao takve čine okosnicu njihova vrijednosnog sustava. One pripadaju sferi privatnosti i individualne afirmacije, odnosno svjedoče o naglašenoj individualizaciji životnih ciljeva.“

Ispitanici se najmanje slažu s tvrdnjom *Svi žele da sam najbolji u svemu.,* odnosno srednja vrijednost je 3,00 što znači da niti se slažu niti se ne slažu. Navedena se tvrdnja može klasificirati kao očekivanja okoline. Uzmu li se u obzir činjenice da su ispitanici u dobi kad još uvijek žive pod obiteljskom krovom, a roditelji su im primarni skrbnici, može se pretpostaviti da upravo od obitelji dolaze najveća očekivanja. Prevelika očekivanja koja dolaze od strane roditelja djetetu mogu predstavljati stres, izazvati frustraciju jer ih ne mogu ispuniti. Prema Foretiću i Bjelajcu (2009, str. 221) „roditelji koji smatraju da njihovo dijete mora biti najbolje ili među najboljima, često na djecu čine pritisak koji nije potreban i koji nema pozitivne, već negativne implikacije.“ Glibo i Barić (2016, str. 9) svojim su istraživanjem pokazale kako „djeca doživljavaju roditeljski pritisak najviše kroz roditeljsku kritiku i roditeljska visoka očekivanja te da potonje varijable doprinose negativnijem doživljaju različitih aspekata kvalitete života djece sportaša.“ Negativnim implikacijama roditeljskog pritiska bavili su se i Kolayiş, Sarı i Çelik (2017, str. 221) u svojem istraživanju na uzorku karate sportaša te došli do zaključka kako „neka ponašanja roditelja, poput nepovjerenja u dječje sposobnosti, uspoređivanja s drugom djecom (umjesto procjene jesu li njihova djeca poboljšala uspjeh) i podizanja djece tako da se boje stvaranja pogreški, mogu biti štetna za samoodređenu motivaciju.“

Upitnik je sadržavao 19 tvrdnji koje je trebalo vrednovati na Likertovoj skali od 5 stupnjeva i na temelju odgovora ispitanika formiran je sljedeći ukupni rezultat: min = 2,84, max = 4,89, M = 4,19 i SD = 0,38. Na temelju navedenog može se zaključiti da ispitanici visoko

vrednuju kvalitetu vlastitog djetinjstva. Taj je čimbenik korišten za provjeravanje početnih hipoteza, odnosno postoji li razlika s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom.

Želeći ispitati hipotezu **H1, prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol,** napravljen je t-test za nezavisne uzorke. Rezultati t-testa za nezavisne uzorke pokazali su da nema statistički značajne razlike i time su potvrdili hipotezu H1 (tablica 3).

Tablica 3. Prikaz doživljaja kvalitete djetinjstva s obzirom na spol

SPOL	N	M	SD	t	df	p
Muški	77	4,22	0,38	1,28	125	0,205
Ženski	50	4,13	0,38			

Istraživanja pokazuju da u ranijoj dobi procjena kvalitete života nije nužno povezana sa spolom djeteta (Bisegger i sur., 2005). Kvaliteta je života u vezi sa zadovoljstvom odnosima s vršnjacima, odnosima u obitelji i slobodom izbora aktivnosti kojima se žele baviti, količinom novca kojom raspolažu za zadovoljenje osobnih potreba (Glibo i Barić, 2016; Lorger, 2011), a u ovom su istraživanju tim životnim aspektima ispitanici vrlo zadovoljni. Pored toga, „spolne se razlike počinju povećavati u adolescenciji zbog psihičkih i bioloških promjena“ (Goldbeck i sur., 2007; Moksnes i Espnes, 2013; Salmela-Aro i Touminen-Soini, 2010, prema Belošević i Ferić, 2020, str. 79). Istraživanja pokazuju da djeca do dvanaeste godine uglavnom potvrđuju vrlo dobru kvalitetu života, dok se u adolescentskoj dobi ona smanjuje i to na način da su djevojčice manje zadovoljne kvalitetom života u odnosu na dječake (Bisegger i sur., 2005). To znači da u odrasloj životnoj dobi dolazi do veće diferencijacije u procjeni kvalitete života između žena i muškaraca, što se može objasniti kulturološkim obrascima i razlikama u rodnim ulogama (Bezek, 2010, prema Belošević i Ferić, 2020). Također, na zadovoljstvo životom mogu utjecati i stupanj obrazovanja, bračni status, socijalna interakcija (Giusta, Jewell i Kambhampati, 2011, prema Matić, 2014) te obrazovne mogućnosti (Ye, Yu i Li, 2011, prema Matić, 2014).

Za ispitivanje hipoteze **H2, prema kojoj postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na dob** uz pretpostavku da će starija djeca biti manje zadovoljna kvalitetom vlastitog djetinjstva, korištena je jednosmjerna analiza

varijance za nezavisne uzorke. Post Hoc analiza napravljena je kako bi se utvrdilo između kojih skupina postoje statistički značajne razlike. Rezultati jednosmjerne analize varijance za nezavisne uzorke i Post Hoc analize prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Prikaz doživljaja kvalitete djetinjstva s obzirom na dob

DOB	N	M	SD	F	df	p
10 – 11	41	4,41*	0,24	12,747	124	<0,001
12 – 14	64	4,10	0,41			
15 ili više	22	4,01	0,32			
ukupno	127	4,19	0,38			

*Post Hoc analiza je pokazala da prva skupina ima značajno viši rezultat od drugih dviju skupina, dok nema razlike između rezultata druge i treće skupine.

Rezultati jednosmjerne analize varijance za nezavisne uzorke i Post Hoc analize potvrdili su hipotezu H2 što se može objasniti na način da postoji razlika u procjeni jer su starija djeca zrelija i realnije procjenjuju životne prilike u odnosu na mlađu djecu, imaju sposobnost logičkog razmišljanja kao i odrasli, više brinu o budućnosti i istražuju svoje mogućnosti, što se odražava na niže zadovoljstvo kvalitetom djetinjstva. Slični su rezultati dobiveni i u istraživanju koje je proveo Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (2004, prema Ilišin, 2011, str. 110), samo što je uzorak obuhvaćao populaciju mladih i odraslih, ali je zaključak bio takav da je „nešto veće životno zadovoljstvo mladih vjerojatno posljedica činjenice da oni tek ulaze u tzv. svijet odraslih, što znači da njihov svakodnevni život nije toliko opterećen odgovornošću za vlastitu i tuđu dobrobit, pa su i eventualni neuspjesi manje frustrirajući."

Za ispitivanje hipoteze **H3, prema kojoj postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na bavljenje sportom** uz pretpostavku kako će djeca koja se bave sportom biti zadovoljnija kvalitetom djetinjstva, inicijalno je zamišljeno korištenje odgovora na anketno pitanje *U slobodno vrijeme baviš se: a) sportskim aktivnostima, b) umjetničkim aktivnostima, c) čitanjem knjiga, d) TV-om, internetom, igraćim*

konzolama, e) ostalo. Međutim usporedbom odgovora na navedeno pitanje i odgovora na pitanje *Jesi li član nekog sportskog kluba?* utvrđene su značajne razlike (slika 4).

Slika 4. Prikaz razlike u poimanju bavljenja sportom

Naime, od ukupnog uzorka ispitanika na pitanje *U slobodno vrijeme baviš se: (...)* njih 89 je izabralo odgovor sportskim aktivnostima, dok je 110 ispitanika odgovorilo da su članovi nekog sportskog kluba. Navedena se razlika može objasniti na način da svi ispitanici pojmove slobodnog vremena i obveza ne poimaju na jednaki način. Očito neki ispitanici trening ne doživljavaju kao aktivnost slobodnog vremena nego kao obvezu, a čitanje knjiga, zabavljanje uz igraće konzole ili neke druge aktivnosti kao načine provođenja slobodnog vremena. Stoga su odgovori na pitanje *Jesi li član nekog sportskog kluba?* uzeti za ispitivanje hipoteze H3.

Rezultati t-testa za nezavisne uzorke pokazali su da postoji statistički značajna razlika u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na bavljenje sportom (tablica 5) i time potvrdili hipotezu H3. Ovaj je rezultat u skladu s rezultatom koji je dobila Lorger (2011) na uzorku adolescenata, ali nije u skladu s rezultatima koje su dobile Glibo i Barić (2017) i Petrušić (2012, prema Glibo i Barić, 2017). Razlozi zbog kojih bavljenje sportom može povećati zadovoljstvo kvalitetom djetinjstva nalaze se u dobrobitima sporta o kojima je pisano u poglavlju *Doprinos sporta kvaliteti djetinjstva.* U prilog navedenom ide i istraživanje koje su proveli Đonlić, Marušić Štimac i Smojver-Ažić (2005, str. 4) zaključivši sljedeće: „Rezultati ovog istraživanja potvrđuju pozitivnu povezanost između uspješnog bavljenja sportom i pozitivnih aspekata slike o sebi te značajno manje zastupljenih problema u ponašanju. Uspješno bavljenje sportom snažan je čimbenik razvoja samopoštovanja i percipirane kompetentnosti. Bez obzira na

spol sudionika uspješni sportaši pokazuju značajno više globalno samopoštovanje i svoju socijalnu i sportsku kompetentnost procjenjuju značajno višom nego li nesportaši ili neuspješni sportaši.“

Tablica 5. Prikaz doživljaja kvalitete djetinjstva s obzirom na bavljenje sportom

	N	**M**	**SD**	**t**	**df**	**p**
Član sam kluba.	110	4,23	0,35	3,51	125	0,006
Nisam član kluba.	17	3,90	0,42			

Osim ispitivanja odnosa između dječjeg doživljaja kvalitete djetinjstva i spola, dobi te bavljenja sportom, ispitan je i odnos sa stupnjem obrazovanja roditelja, brojem ukućana te brojem braće i sestara. Utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika, a frekvencije za svaku kategoriju posebno mogu se vidjeti u prilogu 2.

Nadalje, valja istaknuti još neka saznanja koja je iznjedrilo provedeno istraživanje. Primjerice, od ukupnog uzorka čak 59 % ispitanika navodi da im je Tjelesna i zdravstvena kultura najdraži nastavni predmet, što je znatno više od rezultata od 37 % koje je u svojem istraživanju utvrdio Prskalo (2007). Također, prema Prskalovom istraživanju (2007, str. 165) „kineziološke sadržaje u slobodno vrijeme preferira 17 % ispitanika, koliko ih i prakticira. U izvannastavne kineziološke aktivnosti uključeno je 21 % učenika, a u izvanškolske 64 % učenika.“ Prema istraživanju provedenom za potrebe izrade ovog diplomskog rada čak se 70 % ispitanika bavi sportskim aktivnostima u slobodno vrijeme, dok ih 87 % navodi da su članovi nekog sportskog kluba. Koliko je važno bavljenje sportom izvan redovite nastave utvrdili su Viira i Koka (2012). Naime, rezultati njihova istraživanja (Viira i Koka, 2012, str. 208) „pokazali su da su dječaci koji su se bavili sportom izvan škole davali značajno više procjene za doživljaj autonomije, povezanosti i potpore koju dobivaju od svojih nastavnika te za doživljaj povezanosti i potpore koju dobivaju od svojih vršnjaka, zatim za varijable osjećaja autonomije, kompetentnosti te socijalne povezanosti i za varijablu vanjskog upravljanja ponašanjem, nego li dječaci koji se nisu bavili sportom izvan redovite nastave.“

Da razina aktivnog bavljenja sportom opada s godinama vidljivo je nakon usporedbe rezultata istraživanja provedenog za potrebe pisanja ovog diplomskog rada i rezultata koje su dobile Nikolić i Pahić (2011) opservirajući istraživanja na studentskoj populaciji u Hrvatskoj koja su proveli Andrijašević i sur. (2005, prema Nikolić i Pahić, 2011), Caput – Jogunica i sur. (2007, prema Nikolić i Pahić, 2011), Ćurković (2009, prema Nikolić i Pahić, 2011) te Kovačević i sur. (2008, prema Nikolić i Pahić, 2011). Autorice Nikolić i Pahić (2011, str. 295) navode „da se tjelesnim aktivnostima bavi između 20 % i 65 % studenata, a prisutne su zamjetne razlike u odnosu na spol i vrstu studija.“ Ako se uzmu u obzir rezultati istraživanja Svjetske zdravstvene organizacije (Currie i sur., 2012, prema Mayorga-Vegi i Viciani, 2015) prema kojima se 77 – 85 % europskih adolescenata ne bavi umjerenom do snažnom fizičkom aktivnosti 60 minuta dnevno, onda se ne treba čuditi rezultatima prethodno navedenih istraživanja. Međutim, valja istaknuti i to da se 87 % ispitanika djelomično ili u potpunosti slaže s tvrdnjom *Dnevno barem 45 minuta posvetim tjelesnim aktivnostima (hodanje, rolanje, bicikliranje, trčanje i sl.).* koja je bila dio upitnika za anketiranje u ovom diplomskom radu. Iako je riječ o manjem vremenskom intervalu dnevnog bavljenja fizičkom aktivnosti, razlike nisu zanemarive.

7. ZAKLJUČAK

Cilj je ovog istraživanja bio utvrditi dječje doživljaje kvalitete vlastitog djetinjstva te otkriti razlikuju li se dječji doživljaji kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom uz napomenu kako je najviše pozornosti posvećeno bavljenju sportom jer je to i tema ovog diplomskog rada.

Razlozi zbog kojih sport može pozitivno utjecati na kvalitetu djetinjstva jesu tjelesna dobrobit, koja se ogleda u dobrom zdravstvenom stanju, dobroj sportskoj formi i ispunjenosti energijom, psihološka dobrobit, koja se ogleda kroz pozitivne emocije pobuđene treningom, cjelokupno raspoloženje i percepciju te socijalna dobrobit, koja se ogleda kroz socijalnu interakciju s prijateljima, odnos s trenerom i organiziran način provođenja slobodnog vremena. Analizom rezultata prethodnih istraživanja utvrđeno je da su neka istraživanja potvrdila povezanost kvalitete djetinjstva i bavljenja sportom (istraživanje Lorger, 2011), a da, s druge strane, neka nisu (istraživanje Glibo i Barić, 2017 i istraživanje Petrušić, 2012 prema Glibo i Barić, 2017).

Rezultati provedenog istraživanja podudaraju se s rezultatima istraživanja koje je provela Lorger (2011), odnosno utvrđeno je da se dječji doživljaji kvalitete vlastitog djetinjstva razlikuju s obzirom na bavljenje sportom – djeca sportaši zadovoljniji su kvalitetom vlastitog djetinjstva. Također, ovim je istraživanjem utvrđeno kako nema razlike u dječjim doživljajima kvalitete vlastitog djetinjstva s obzirom na spol, ali ima s obzirom na dob – mlađa su djeca zadovoljnija kvalitetom vlastitog djetinjstva. Dobiveni rezultat o razlikama s obzirom na dob može biti poticaj za daljnja istraživanja kvalitete djetinjstva starije djece koja možda nisu prepoznala svoj afinitet ili nisu pokazala posebnu uspješnost u sportu te utvrditi je li njihovo zadovoljstvo povezano sa sportskim aktivnostima ili nekim drugim čimbenicima.

Kako bi dječji doživljaji kvalitete vlastitog djetinjstva bili pozitivno vrednovani potrebno je stvoriti podržavajuće okruženje. Poželjno je da su roditelji, kao primarni skrbnici i uzori, zadovoljni svojim životom i da ne nagomilavaju negativne osjećaje te tako služe kao primjer svojoj djeci. Nadalje, bilo bi dobro da su i roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici osobe od povjerenja i podrška djeci, da vjeruju u dječje sposobnosti, vještine i kompetencije. Također, poželjno je da društvo pokazuje spremnost i otvorenost za uključivanje djece u različite oblike organizirane tjelesne aktivnosti te promiče zdrave i kvalitetne oblike provođenja slobodnog

vremena, što se može realizirati kroz održavanje edukativnih radionica za djecu i odrasle. Ako je dijete već član nekog sportskog kluba, motivacijska bi klima u klubu trebala biti usmjerena na učenje i suradnju naglašavajući osjećaj autonomije i uživanje u učenju novih vještina.

Bez obzira na rezultate dobivene u provedenom istraživanju koji su zanimljiv pokazatelj odnosa kvalitete djetinjstva i bavljenja sportom, rezultati se ne bi smjeli generalizirati zbog relativno malog broja ispitanika te nedovoljne pouzdanosti i osjetljivosti upitnika za anketiranje. Buduća istraživanja treba provesti pomoću testova provjerenih metrijskih karakteristika, na većem broju ispitanika i na bolje odabranom uzorku ispitanika. No, dobiveni rezultati mogu poslužiti kao pokazatelj stvarnih potreba djece te biti poticaj za provedbu daljnjih istraživanja koja će se provoditi s djecom i za djecu, a ne nad djecom.

SAŽETAK

Dobrobiti sporta na čovjekov cjelokupni razvoj utvrđene su analizom rezultata brojnih istraživanja provedenih kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. Većina je istraživanja provedena s trenerima i roditeljima, a malobrojna su provedena s djecom, odnosno mali je broj u središte pozornosti stavio perspektivu djeteta i dječji doživljaj. Problem je ovog istraživanja bio utvrditi dječje doživljaje kvalitete djetinjstva s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom. Spoznajni je cilj bio utvrditi razlikuju li se doživljaji kvalitete djetinjstva s obzirom na spol, dob i bavljenje sportom, a potom u skladu s dobivenim rezultatima ponuditi smjernice za unapređenje dječjeg doživljaja kvalitete vlastitog djetinjstva i popularizacija sporta.

Upitnik za anketiranje samostalno je izrađen i sadržavao je 18 pitanja višestrukog izbora i/ili nadopunjavanja te 19 tvrdnji s kojima su ispitanici određivali stupanj slaganja na Likertovoj skali od 5 stupnjeva. U istraživanju je sudjelovalo 127 ispitanika, od kojih se 110 bavi sportom, a preostalih 17 ne bavi se sportskim aktivnostima. Analizom prikupljenih podataka zaključeno je da se dječji doživljaji kvalitete djetinjstva ne razlikuju s obzirom na spol, ali se razlikuju s obzirom na dob (starija su djeca manje zadovoljna) i s obzirom na bavljenje sportom (djeca koja se ne bave sportom manje su zadovoljna), čime su potvrđene sve postavljene hipoteze. S obzirom na dobivene rezultate poželjno je stvarati okruženje koje podržava sportske aktivnosti i/ili bilo koji drugi oblik tjelesne aktivnosti, promicati zdrav način života *(U zdravom tijelu zdrav duh!)* te educirati djecu i odrasle (roditelje, odgojno-obrazovne stručnjake i sportske stručnjake) o dobrobitima sporta.

Ključne riječi: dijete, djetinjstvo, kvaliteta djetinjstva, dobrobiti sporta

QUALITY OF CHILDHOOD FOR CHILD ATHLETES

ABSTRACT

The benefits of sport on overall human development have been determined by analyzing the results of numerous studies conducted across the world and including Croatia.

Most of the research was conducted with coaches and parents while a few studies were conducted with children. For example a small number of studies focused on putting the child's perspective and experience as the center of attention. The cognitive goal of these studies was to determine whether the experiences of childhood quality differ with regard to gender, age and sports. Then in accordance with the obtained results to offer guidelines for improving the children's quality of their own childhood and popularization of sports.

The questionnaire for the survey was independently developed and contained 18 multiple-choice and/or supplementary questions and 19 statements with which the respondents determined the degree of agreement on the Likert scale of 5 degrees. 127 respondents participated in the research, of which 110 are engaged in sports, and the remaining 17 were not engaged in any sports activities. The analysis of the collected data concluded that children's experiences of childhood quality do not differ according to gender, but differ according to age. Thereby older children are less satisfied and with regard to sports, children who do not play sports are less satisfied, which all hypotheses were confirmed. Given the results obtained, it is desirable to create an environment that supports sports activities and or any other form of physical activity to promote a healthy lifestyle, both physically and mentally. It also aims to educate children and adults (parents, educational professionals and sports professionals) on the benefits of sport.

Key words: child, childhood, childhood quality, sports benefits

LITERATURA

Ajduković, M. i Kolesarić. V. (2003). *Etički kodeks istraživanja s djecom.* Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske.

Babić, M. (2019). *Kvaliteta života mladih na otoku Braču.* Diplomski rad. Zadar: Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru.

Balent, B., Kobilšek, A. i Šašek, H. (2017). *Psihološka znanja i alati u sportskoj praksi: priručnik za trenere.* Zagreb: Sportski savez Grada Zagreba.

Barić, R. i Horga, S. (2006). Psihosocijalni i odgojni aspekti interakcije trenera i djeteta sportaša. U: J. Grgurić i M. Batinica (ur.), *Sport i zdravlje djece i mladih – Zbornik radova* (str. 78 – 83). Zagreb: Quo vadis tisak.

Bašić, S. (2011). (Nova) slika djeteta u pedagogiji djetinjstva. U: D. Maleš (ur.), *Nove paradigme ranog odgoja* (str. 19 – 37). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.

Bašić, S. (2017). Promijenjeno djetinjstvo. U: G. Ribičić (ur.), *Djetinjstvo i zavičajnost: jesu li u krizi?* (str. 16 – 28). Split: Gradska knjižnica Marka Marulića Split.

Belošević, M. i Ferić, M. (2020). Čimbenici individualne otpornosti i zadovoljstvo obiteljskim životom: percepcija srednjoškolaca grada Zagreba. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 56 (1),* 73 – 84. doi: https://hrcak.srce.hr/240178

Bisegger, C., Cloetta, B., von Bisegger, U., Abel, T., Ravens-Sieberer, U., i the European Kidscreengroup. (2005). *Health-related quality of life: gender differences in childhood and adolescence.* https://link.springer.com/article/10.1007/s00038-005-4094-2. Pristupljeno 10. 9. 2020.

Bognar, L. (2007). *Mladi i vrijednosti u procesu društvenih promjena.* https://ladislav-bognar.net/node/32. Pristupljeno 10. 9. 2020.

Bosnar, K. i Turkalj, I. (2011). Roditeljska potpora dječacima u individualnim u ekipnim sportovima. U: I. Prskalo i D. Novak (ur.), *6. Kongres FIEP-a Europe* (str. 82 – 88). Poreč: Hrvatski kineziološki savez.

Butler, I. i Hickman, C. (2011). *Social Work with Children and Families: Getting into Practice Third Edition.* London i Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Drenowatz, C., Eisemann, J. C., Pfeiffer, K. A., Welk, G., Heelan, K., Gentile, D. i Walsh, D. (2010). *Influence of socio-economic status on habitual physical activity and sedentary behavior in 8- to 11-year old children.* https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2873582/ Pristupljeno: 21.8.2020.

Đonlić, V., Marušić Štimac, O. i Smojver-Ažić, S. (2005). Odgojni aspekti sporta – slika o sebi i problemna ponašanja obzirom na uključenost i uspješnost djece u sportskim aktivnostima. U: R. Caput-Jogunica, F. Gracin i B. Klobučar (ur.), *VI. konferencija o športu Alpe-Jadran* (str. 197 – 207). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Foretić, N. i Bjelajac, S. (2009). Odnos roditelja prema sportu u fazi sportske inicijacije. *Školski vjesnik, 58 (2),* 209 – 223. doi: https://hrcak.srce.hr/82597

Glibo, I. i Barić, R. (2017). Roditeljski pritisak i kvaliteta života mladih sportaša. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 53 (1),* 1 – 12. doi: https://hrcak.srce.hr/183785

Hameršak, M. (2004). Desetljeća Arièsove povijesti djetinjstva. *Časopis za suvremenu povijest, 36 (3),* 1061 – 1078. doi: https://hrcak.srce.hr/8400

Hrvatska enciklopedija (2020). *Šport.* https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59859. Pristupljeno 25. 8. 2020.

Hrvatski jezični portal (2020). *Sport.* http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1xjXBc%3D. Pristupljeno 25.8.2020.

Ilišin, V. (2011). Vrijednosti mladih u Hrvatskoj. *Politička misao, 48 (3),* 82 – 122. doi: https://hrcak.srce.hr/74105?lang=hr

Kimer, K. i Mađarac, D. (2019). Deprivacija djetinjstva i obrazovnih mogućnosti djece u zemljama Trećeg svijeta. *Didaskalos, 3 (3),* 27 – 42. doi: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=341358

Kolayiş, H., Sarı, İ. i Çelik, N. (2017). Parent-initiated motivational climate and self-determined motivation in youth sport: how should parents behave to keep their child in sport?. *Kinesiology, 49 (2),* 217 – 224. doi: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=275287

Kopić, Ž. i Korajac, V. (2010). Djeca i djetinjstvo u dokumentima o pravima djece. *Život i škola, 56 (24),* 45 – 54. doi:https://hrcak.srce.hr/63277

Krželj, V. (2009). *Dijete i sport.* https://www.bib.irb.hr/513581. Pristupljeno 27. 8. 2020.

Learning theories (2019). *Operantno uvjetovanje.* https://www.learning-theories.org/doku.php?id=hr:learning_theories:operant_conditioning. Pristupljeno 27. 8. 2020.

Livazović, G. (2018). *Uvod u pedagogiju slobodnog vremena.* Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Lorger, M. (2011). *Sport i kvaliteta života mladih*. Doktorska disertacija. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.

Matić, K. (2014). *Odnos religioznosti i zadovoljstva životom kod studenata*. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.

Mayorga-Vega, D. i Viciana, J. (2015). Differences in physical activity levels in school-based contexts – influence of gender, age, and body weight status. *Kinesiology, 47 (2),* 151 – 158. doi: https://hrcak.srce.hr/150541

Miljković, D. (2009). *Pedagogija za sportske trenere: sportski trener kao odgajatelj*. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu i Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Nikolić, I. i Pahić, T. (2011). Sportsko-rekreacijske aktivnosti i stavovi prema njima te povezanost bavljenja tjelesnim aktivnostima s roditeljskom tjelesnom aktivnosti i usamljenošću kod studenata Učiteljskog fakulteta. *Napredak, 152 (2),* 289 – 303. doi: https://hrcak.srce.hr/82738

Pahljina, C. (2018). Suvremeno djetinjstvo u svijetu logopedagogije. *Napredak, 159 (3),* 309 – 324. doi: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=325941

Petrović, Đ. (2018). Tjelesne aktivnosti u školi. *Život i škola, 64 (2), 195 – 201*. doi: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=329653

Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja, 6 (1-2),* 123 – 136. doi: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=174510

Prskalo, I. (2007). Kineziološki sadržaji i slobodno vrijeme učenica i učenika mlađe školske dobi. *Odgojne znanosti, 9 (2),* 161 – 173. doi: https://hrcak.srce.hr/23551

Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija.* Jastrebarsko: Slap.

Slunjski, E., Ljubetić, M., Pribela Hodap, S., Malnar, A., Kljenak, T., Zagrajski Malek, S., Horvatić, S. i Antulić, S. (2012*). Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.* Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Šagud, M. (2015). Contemporary Childhood and the Institutional Context. *Croatian Journal of Education, 17 (1),* 265 – 274. doi: https://hrcak.srce.hr/137691

Širanović, A. (2011). Prava djeteta između zaštite odraslih i djetetovog vlastitog mišljenja i djelovanja. *Pedagogijska istraživanja, 8 (24),* 311 – 319. doi: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=172461

UNICEF. (1989). *Konvencija o pravima djeteta*. https://www.unicef.org/croatia/sites/unicef.org.croatia/files/2019-10/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf. Pristupljeno 17. 8. 2020.

UNICEF (2019). *Stanje djece u svijetu.* https://www.unicef.org/montenegro/sites/unicef.org.montenegro/files/2019-06/SOWC_MNE.pdf. Pristupljeno 17. 8. 2020.

Viira, R. i Koka, A. (2012). Participation in afterschool sport: relationship to perceived need support, need satisfaction, and motivation in physical education. *Kinesiology, 44 (2),* 199 – 208. doi: https://hrcak.srce.hr/94565

PRILOZI

Prilog 1. Upitnik za anketiranje

Poštovani roditelju/skrbniče, pred Vama se nalazi upitnik kojim želim istražiti kako Vaša djeca doživljavaju svoje djetinjstvo i kvalitetu istog. Ispitivanje je potpuno anonimno, a prikupljeni podaci koristit će se isključivo za pisanje diplomskog rada i neće biti upotrijebljeni ni u koje druge svrhe.

Dajete li svoju suglasnost da vaše dijete sudjeluje u ovom istraživanju?

DA NE

Poštovani učenici i sportaši, pred vama se nalazi upitnik kojim želim istražiti kako doživljavate kvalitetu vlastitog djetinjstva. Ispitivanje je potpuno anonimno, a prikupljeni podaci koristit će se isključivo za pisanje diplomskog rada i neće biti upotrijebljeni ni u koje druge svrhe. Kako nema točnih i netočnih odgovora, molim vas da svako pitanje pažljivo pročitate i iskreno odgovarate. Unaprijed zahvaljujem.

Kojeg ste spola? Muškog. Ženskog.

Dob: 10 – 11 12 – 13 13 – 14 15 i više

Koliko ukupno osoba živi u tvom kućanstvu? _____

Koliko braće/sestara imaš? _____

Stupanj obrazovanja majke:

a) Završena osnovna škola ili manje.
b) Završena srednja škola.
c) Završena viša škola.
d) Završen fakultet ili više.

Stupanj obrazovanja oca:

a) Završena osnovna škola ili manje.
b) Završena srednja škola.
c) Završena viša škola.
d) Završen fakultet ili više.

Radni status majke:

a) Stalno zaposlena.
b) Povremeno zaposlena (npr. turizam).
c) Nezaposlena.

d) Umirovljenica.
e) Ostalo: _____.

Radni status oca:

a) Stalno zaposlen.
b) Povremeno zaposlen (npr. turizam).
c) Nezaposlen.
d) Umirovljenik.
e) Ostalo: _____.

Kako procjenjuješ materijalne prilike svoje obitelji?

a) Izrazito loše.
b) Loše.
c) Srednje.
d) Dobre.
e) Izrazito dobre.

U slobodno vrijeme bavim se:

a) sportskim aktivnostima (nogomet, odbojka, tenis)
b) umjetničkim aktivnostima (ples, glazba, slikarstvo)
c) čitanjem knjiga
d) TV-om, internetom, igraćim konzolama (Playstation)
e) ostalo: _____.

Koliko se puta tjedno baviš tim aktivnostima?

a) 3 i više.
b) 2 puta.
c) 1 put.

Jesi li član nekog sportskog kluba?

a) Član sam kluba.
b) Nisam član kluba.

S kojim uspjehom si završio/-la prethodnu školsku godinu?

a) Nedovoljnim.
b) Dovoljnim.
c) Dobrim.
d) Vrlo dobrim.
e) Odličnim.

Tko je izabrao aktivnosti kojima se baviš u slobodno vrijeme?

a) Ja.
b) Brat/sestra.
c) Roditelji/skrbnici.
d) Baka/djed.
e) Prijatelji.
f) Ostalo: _____.

Imaš li potpunu slobodu u donošenju odluka kojim aktivnostima i na koji način ćeš se njima baviti u slobodno vrijeme?

a) U potpunosti nemam.
b) Djelomično imam.
c) U potpunosti imam.

Kako bi opisao/la odnos svojih roditelja prema tebi?

a) Postavljaju stroga pravila, kažnjavaju neposluh i ne pokazuju ljubav.
b) Nadziru moje ponašanje, ali mi pružaju podršku i ljubav.
c) Ne postavljaju granice, imaju male zahtjeve, ali pokazuju veliku ljubav i podršku.
d) Ne postavljaju granice, ne kontroliraju moje ponašanje i rijetko pokazuju ljubav.

Smatraju li tvoji roditelji da je bavljenje sportom jako važno za tvoj razvoj?

a) Nisu.
b) Djelomično jesu.
c) U potpunosti jesu.

Odgovori na sljedeće pitanje, ako se u slobodno vrijeme baviš sportskim aktivnostima (nogomet, odbojka, tenis).

Prate li tvoji roditelji/skrbnici tvoje sportske aktivnosti (vožnja na trening, praćenje utakmica)?

a) Ne.
b) Povremeno.
c) Da.

Pažljivo pročitaj svaku tvrdnju i *označi koliko se svaka tvrdnja odnosi na tebe. Sve su tvrdnje pisane u muškom rodu, ali se podjednako odnose na oba spola. Odgovaraj brzo i ne razmišljaj predugo o postavljenim pitanjima.*

Brojevi imaju sljedeće značenje: 1 - u potpunosti se ne slažem, 2 - djelomično se ne slažem, 3 - niti se slažem niti se ne slažem, 4 - djelomično se slažem, 5 - u potpunosti se slažem.

Kad pišem važan ispit, lako ostajem usredotočen i opušten.
Kad doživim neuspjeh, lako mogu kontrolirati svoje osjećaje.
Upravo sad mogu nabrojiti više svojih pozitivnih osobina nego mana
Lako izražavam svoje mišljenje i kad se moji vršnjaci ne slažu sa mnom.
Laku mogu izraziti svoje mišljenje ispred drugih odraslih.
Poštujem dogovore. Najvažnije mi je sve odraditi na vrijeme.
Svaki dan uspješno završim sve svoje domaće zadaće.
Svi žele da sam najbolji u svemu.
Moji mi ukućani često govore da sam im više trošak, nego dobit.
Izbjegavam aktivnosti koje uključuju puno ljudi.
Svoje slobodno vrijeme uvijek provodim onako kako ja to želim.
Svoje slobodno vrijeme najviše provodim s prijateljima.
Idem na sve školske izlete, posjete muzejima i slično.
Tjelesna i zdravstvena kultura (TZK) mi je najdraži predmet u školi.
Bolestan sam 4 ili više puta godišnje.
Dnevno barem 45 min posvetim tjelesnim aktivnostima (hodanje, rolanje, bicikliranje, trčanje i sl.).
Vodim brigu o redovitoj i zdravoj prehrani.
U životu je najvažnije biti bogat.
U životu mi je najvažnije baviti se poslom koji volim i pošteno zaraditi svoj novac.

Prilog 2. Prikaz frekvencija i postotaka stupnja obrazovanja roditelja, broja osoba u kućanstvu te broja braće i sestara

Stupanj obrazovanja oca

	N	**%**
Završena osnovna škola ili manje	1	0,8
Završena srednja škola	65	51,2
Završena viša škola	27	21,3
Završen fakultet ili više	34	26,8
Ukupno	127	100

Stupanj obrazovanja majke

	N	**%**
Završena osnovna škola ili manje	2	1,6
Završena srednja škola	59	46,5
Završena viša škola	15	11,8
Završen fakultet ili više	51	40,2
ukupno	127	100

Broj članova kućanstva te broj braće i sestara

Broj članova kućanstva			**Broj braće i sestara**		
	N	**%**		**N**	**%**
1 – 4	64	50,4	0 – 1	61	48,0
5 – 8	63	49,6	2 – 5	66	52,0
ukupno	127	100		127	100

Rezultati za članove kućanstva te braću i sestre grupirani su kako je prikazano u tablici. Pretpostavka je bila da će obitelj do četiri člana činiti oba roditelja i dvoje djece. Razlika između dobivenih rezultata može se objasniti time da neke obitelji ne čine oba roditelja ili da u kućanstvu žive djedovi i/ili bake, ali to nije ispitivano u ovom istraživanju, stoga objašnjenje ostaje samo kao pretpostavka.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Maja Jokić, kao pristupnica za stjecanje zvanja magistra pedagogije i hrvatskog jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mojeg rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da nijedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovog diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 18. rujna 2020.

Potpis

IZJAVA O POHRANI DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

Studentica: Maja Jokić

Naslov rada: Kvaliteta djetinjstva i djeca sportaši

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Vrsta rada: Diplomski rad

Mentorica rada: doc. dr. sc. Anita Mandarić Vukušić

Članovi Povjerenstva: izv. prof. dr. sc. Tonća Jukić

dr. sc. Toni Maglica

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanog diplomskog rada i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude u otvorenom pristupu.

U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 18. rujna 2020.

Potpis studentice: